

บทที่ 3

การต่อต้านการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานในประเทศไทยและผลกระทบของ การเข้าเป็นภาคีในพิธีสารเพื่อการต่อต้านการลักลอบขน ผู้โยกย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเล และทางอากาศ

หากประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีของพิธีสารฯ ดังนี้ควรพิจารณาว่ากฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับพิธีสารฯ นั้นมีอยู่เพียงพหรือไม่ ในบทนี้จะนำเสนอกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติต่างๆ ที่กำหนดไว้ในพิธีสารฯ

3.1 คำนิยามที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน ตามกฎหมายไทย

3.1.1 การเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าเมืองของไทยแล้ว ไม่ได้มีการกำหนดความหมายของคำนี้ไว้ แต่ได้บัญญัติความหมายของคำต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้ามาในราชอาณาจักรไว้ เช่น

1 คนต่างด้าว ซึ่งคำนิยามคำดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ดังนี้ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 4 ให้คำนิยามของ คนต่างด้าว หมายความว่า บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 4 ให้คำนิยามของ คนต่างด้าว หมายความว่า ผู้ซึ่งมิได้มีสัญชาติไทย

พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 มาตรา 5 ให้คำนิยามของ คนต่างด้าว หมายความว่า บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย

พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2493 มาตรา 4 ให้คำนิยามของ คนต่างด้าว หมายความว่า คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายสัญชาติ

2 คนเข้าเมือง ซึ่งปรากฏตามคำนิยามในพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 4 หมายความว่า คนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักร

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของคำที่ใกล้เคียงคำนี้คือ ลักลอบเข้าเมือง หรือ หลบหนีเข้าเมือง หมายถึง เข้าประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาต¹

3.1.2 เอกสารการเดินทางปลอม

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายต่างๆ แล้วจะเห็นได้ว่ามิได้มีการให้คำนิยามคำนี้ไว้ มีเพียงการให้คำนิยามของคำว่าหนังสือเดินทาง ดังนี้

หนังสือเดินทาง หมายถึง เอกสารที่ใช้แสดงสัญชาติของบุคคล เพื่อใช้ในการเดินทางไปต่างประเทศตามระเบียบการกรมตำรวจ หนังสือเดินทางแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ หนังสือเดินทางทูต หนังสือเดินทางราชการ หนังสือเดินทางบุคคลธรรมดา หนังสือเดินทางหมู่คณะ (Collective Passport) และหนังสือเดินทางสหประชาชาติ (Laissez-Passer)²

หนังสือเดินทาง คือ เอกสารทางราชการที่ใช้แสดงตัวและสัญชาติ ซึ่งทางราชการออกให้แก่บุคคลที่จะเดินทางไป หรือพำนักอยู่ชั่วคราวในต่างประเทศ³

ส่วนความหมายของหนังสือเดินทางตามกฎหมาย มีการให้คำนิยามไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (15) ดังนี้ หนังสือเดินทาง หมายความว่า เอกสารสำคัญประจำตัวไม่ว่าจะมีรูปลักษณะใด ที่รัฐบาลไทย รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศออกให้แก่บุคคลใด เพื่อใช้แสดงตนในการเดินทางระหว่างประเทศ และให้หมายความรวมถึงเอกสารให้แทนหนังสือเดินทางและแบบหนังสือเดินทางที่ยังไม่ได้กรอกข้อความเกี่ยวกับผู้ถือหนังสือเดินทางด้วย

¹ พิศวาท สุขธนพันธุ์, รายงานสรุปผลการวิจัยเรื่อง มาตรการในการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่น(พิธีสารเพื่อการต่อต้านการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเล และทางอากาศ), (กรุงเทพมหานคร: สถาบันกฎหมายอาญาสำนักงานอัยการสูงสุด, 2548), ไม่ปรากฏเลขหน้า

² พงษ์นคร นครสันติภาพ, คำอธิบายกฎหมายคนเข้าเมือง, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), น.45-46.

³ กลศ วิเศษสุรการ, หนังสืออธิบายศัพท์ทางการทูตและการเมืองระหว่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: บริษัทบุ๊คส์แอนด์แม็กกาซีน ดีสทริบิวเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด, 2542), น. 133.

3.1.3 เรือ

การกำหนดความหมายของคำนี้ตามกฎหมายไทยปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ดังนี้

พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 มาตรา 3 ให้คำนิยามของเรือ หมายถึง ยานพาหนะทางน้ำทุกชนิด ไม่ว่าจะใช้เพื่อบรรทุก ลำเลียง โดยสาร ลากจูง ดัน ยก ชุด หรือลอก รวมทั้งยานพาหนะอย่างอื่นที่สามารถใช้น้ำได้ทำนองเดียวกัน

เรือเดินทะเล หรือเรือทะเล หมายความว่า เรือที่มีลักษณะสำหรับใช้ในทะเลตามกฎหมาย ข้อบังคับสำหรับการตรวจเรือ

พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 มาตรา 5 ให้คำนิยามของ เรือ หมายความว่า ยานพาหนะทางน้ำทุกชนิด

เรือเดินทะเล หมายถึง เรือที่มีลักษณะสำหรับใช้ในทะเล

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพาณิชย์นาวี พ.ศ. 2521 ได้ให้ความหมายของคำว่าเรือ หมายความว่า เรือเดินทะเลที่ใช้ในการขนส่งทางทะเล

พระราชบัญญัติป้องกันเรือโดนกัน พ.ศ. 2522 ได้ให้ความหมายของคำว่าเรือ หมายความว่า ยานพาหนะทางน้ำทุกชนิดรวมทั้งยานพาหนะทางน้ำชนิดที่ไม่มีระวางขับน้ำ และเครื่องบินทะเล ซึ่งใช้หรือสามารถใช้ในการขนส่งทางน้ำได้

พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 ได้ให้ความหมายของคำว่าเรือ ไว้ใน มาตรา 3 ของพระราชบัญญัตินี้ โดยให้ความหมายของคำว่าเรือ หมายความว่า เรือเดินทะเลที่ใช้ในการขนส่งของหรือคนโดยสารทางทะเลระหว่างประเทศ

พระราชบัญญัติการจํานองเรือและบริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ได้ให้ความหมายของคำว่าเรือ ไว้ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัตินี้ โดยให้ความหมายของคำว่าเรือ หมายความว่า เรือขนาดตั้งแต่หกสิบตันกรอสขึ้นไปที่เดินด้วยเครื่องจักรกลไม่ว่าจะใช้กำลังอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม และเป็นเรือที่มีลักษณะสำหรับใช้ในทะเลตามกฎหมายข้อบังคับการตรวจเรือที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย

3.2 อาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทยและมาตรการควบคุมการเข้าและออก ราชอาณาจักร

3.2.1 อาชญากรรมองค์กร ผู้มีอิทธิพลและอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย⁴

อาชญากรรมองค์กรในประเทศไทย

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 รัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศสงครามกับยาเสพติด โดยนโยบายดังกล่าวมีผลทำให้เกิดการตื่นตัวของระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ในขณะที่อาชญากรรมประเภทอื่นๆ ได้ก่อตัวและพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจเป็นผลโดยตรงหรือโดยอ้อมจากอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่น การฟอกเงิน การคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐ การค้าผู้หญิงและเด็ก บ่อนการพนัน สื่อสิ่งพิมพ์ลามก การค้าอาวุธเถื่อน เป็นต้น

ลักษณะของรูปแบบอาชญากรรมที่ปรากฏ คือ อาชญากรรมองค์กร มีลักษณะเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์เหนียวแน่น หรือเป็นในรูปของเครือข่ายเชื่อมโยงกันทางผลประโยชน์ ซึ่งจะมีความมั่นคงมากกว่าอาชญากรรมแบบอื่น โดยประโยชน์ของอาชญากรรมนี้ คือ การมีอำนาจทั้งทางด้านการเงิน เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้การก่ออาชญากรรมมีความสมบูรณ์และสามารถหลบเลี่ยงกฎหมายได้

โดยความหมายขององค์กรอาชญากรรมได้ปรากฏอยู่ใน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 โดยให้ความหมายของ องค์กรอาชญากรรม หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งมีการจัดโครงสร้างโดยสมคบกันตั้งแต่สามคนขึ้นไปไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วระยะเวลาหนึ่ง และไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างที่ชัดเจน มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างแน่นอนหรือมีความต่อเนื่องของสมาชิกภาพหรือไม่ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งหรือหลายฐานที่มีอัตราโทษจำคุกขั้นสูงตั้งแต่สี่ปีขึ้นไป หรือกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดอันมิชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

⁴ นที จิตสง่าง, รายงานการศึกษาวิจัย เพื่อนำเสนอในการประชุมทางวิชาการระดับชาติ ว่าด้วยงานยุติธรรมครั้งที่ 2 มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล หัวข้อที่ 10 พฤติกรรมและการปฏิบัติต่อองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล, (กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2547), น.8-13.

จุดเริ่มต้นของอาชญากรรมประเภทนี้ อาจเกิดจากความเชื่อถือส่วนบุคคลต่อกลุ่ม หรือหัวหน้ากลุ่ม เช่น ระบบอุปถัมภ์ ทุนนิยม หรืออาจเกิดจากการข่มขู่ ทำร้าย ซึ่งอยู่ภายใต้ภาวะ บังคับให้เข้าร่วมขบวนการ เป็นต้น โดยจะขยายผลไปสู่การดำเนินการที่ผิดกฎหมาย

ลักษณะพฤติการณ์การกระทำความผิดที่เป็นลักษณะขบวนการ หรือมีการ ดำเนินการเป็นเครือข่าย ต้องประกอบด้วย⁵

1 ตัวการหรือแกนนำแก๊งผู้มีอิทธิพล และ
2 กองกำลังหรือเครื่องมือ ได้แก่ มือปืนรับจ้าง นักเลงหัวไม้ ผู้ประสานงานการกระทำ ผิดกฎหมาย และ

3 แนวร่วมหรือผู้สนับสนุน ได้แก่ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมือง หรือ บุคคลที่สมคบ สนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำผิดดังกล่าว

ผู้มีอิทธิพลในประเทศไทย

สำนักนายกรัฐมนตรีได้ให้ความหมายของผู้มีอิทธิพลและพฤติการณ์ที่เข้าข่ายผู้มี อิทธิพล⁶ ไว้ดังนี้ ผู้มีอิทธิพล หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ดำรงตนด้วยการกระทำการด้วย ตนเองหรือใช้ จ้างวาน สนับสนุนการกระทำใดๆ ที่ผิดกฎหมายหรืออยู่นอกเหนือกฎหมาย ซึ่งโดย ปกติพฤติกรรมดังกล่าวเป็นความผิดอาญาอยู่แล้ว แต่ผลของการกระทำนั้นเป็นการคึกคะนอง ส่งผลกระทบในวงกว้างต่อสังคม ก่อให้เกิดความรำคาญ ความเสียหาย ความหวาดกลัว หรือการ สร้างเครือข่ายขยายผล ซึ่งบ่อนทำลายเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีต่อประชาชน

ผู้ซึ่งมีอิทธิพล อาจมีการดำเนินการเป็นเครือข่าย ประกอบด้วยผู้มีอิทธิพลที่อยู่ เบื้องหลังกองกำลังหรือเครื่องมือ แนวร่วมหรือผู้สนับสนุน

พฤติการณ์ที่เข้าข่ายผู้มีอิทธิพลที่สำคัญได้แก่

1 ผู้มีอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
2 ผู้มีอิทธิพลในการฮั้วประมูลและขัดขวางการเสนอ/แข่งขันราคาในการประมูลงาน ของทางราชการ

3 ผู้มีอิทธิพลเรียกรับผลประโยชน์จากคิรฉกรรณยานยนต์ และรับจ้างผิดกฎหมาย

⁵ คำสั่งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ ที่ 47/2546 เรื่อง กำชับ การปฏิบัติในการจัดทำข้อมูลข่าวสารและการข่าวเกี่ยวกับแก๊งผู้มีอิทธิพล

⁶ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 139/2546 ลงวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2546

4 ผู้มีอิทธิพลเรียกรับผลประโยชน์จากโรงงาน ร้านค้า สถานบริการ และสถานประกอบการต่างๆ

5 ผู้มีอิทธิพลลักลอบขนสินค้าหนีภาษี น้ำมันเถื่อน น้ำมันปาล์มเถื่อน บุหรี่/สุราเถื่อน และรับไกล่เกลี่ยนำเข้าสินค้าผิดกฎหมาย

6 ผู้มีอิทธิพลลักลอบจัดให้มีบ่อนการพนัน โต๊ะพนันบอล หวยใต้ดิน ตู้ม้า ตู้จักรกลไฟฟ้าผิดกฎหมาย

7 ผู้มีอิทธิพลค้าหญิงและเด็ก บังคับค้าประเวณี โสเภณีเด็ก

8 ผู้มีอิทธิพลลักลอบนำคนเข้า-ออกเมือง และอยู่ในราชอาณาจักรโดยผิดกฎหมาย

9 ผู้มีอิทธิพลข่มขู่หลอกลวงประชาชนไปทำงานต่างประเทศ

10 ผู้มีอิทธิพลหลอกลวงต้มตุ๋นนักท่องเที่ยว

11 ผู้มีอิทธิพลมือปืนรับจ้าง

12 ผู้มีอิทธิพลรับจ้างทวงหนี้ด้วยการข่มขู่หรือใช้กำลัง

13 ผู้มีอิทธิพลลักลอบค้าอาวุธ

14 ผู้มีอิทธิพลที่บุกรุกที่ดินสาธารณะ และหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

15 ผู้มีอิทธิพลเรียกรับผลประโยชน์จากการรับไกล่เกลี่ยหรือคุ้มครองการกระทำผิดบนเส้นทางหลวงและหรือสาธารณะ

อาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย

กลุ่มของอาชญากรรมองค์กร มีแนวโน้มสูงที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มก่อการร้ายหรือกลุ่มธุรกิจผิดกฎหมายข้ามชาติ ที่สามารถสร้างปัจจัยในการสร้างกลุ่มให้เป็นระบบโครงสร้าง และมีการเตรียมพร้อมที่ดี เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร กลุ่มเหล่านี้ส่วนมากจะมีการเชื่อมโยงในหลายพื้นที่ที่มากกว่า 1 ประเทศ เป็นลักษณะที่เรียกว่า อาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime)

งานวิจัยเรื่องหนึ่ง สรุปว่าอาชญากรรมข้ามชาติที่มีลักษณะเป็นองค์กรที่เข้ามาในเมืองไทยส่วนมากแล้วมีรูปแบบที่เหมือนกัน คือ เข้ามาดำเนินธุรกิจบังหน้า เช่น ร้านอาหาร สถานบันเทิง หรือดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การดำเนินธุรกิจเหล่านี้จะมีลักษณะเป็นการบังหน้า อีกทั้งมีความพยายามในการขยายรูปแบบการก่ออาชญากรรมครบวงจร และอาชญากรรมที่

อยู่เบื้องหลังส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การค้าแรงงานข้ามชาติ ค่าประเวณี ปลอมแปลงเอกสาร ค่าเงิน หรือความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน⁷

ส่วนอาชญากรรมข้ามชาติที่มีความรุนแรงและน่ากลัวที่สุดในปัจจุบันพบว่าได้แก่ การค้ามนุษย์และแรงงานข้ามชาติ โดยวิธีการดำเนินงาน คือ การนำคนมาค้าแรงงานขั้นต่ำ รวมถึงนำมาเป็นสินค้าส่งออกการค้าโสเภณี การข่มขืนและต้นเหตุของปัญหาเหล่านี้ อย่างหนึ่งเกิดขึ้นมาจากปัญหาคนไร้สัญชาติ นอกจากนี้ปัญหาแรงงานในประเทศไทยได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานข้ามชาติที่เป็นกลุ่มของชาวพม่า ลาว เขมร ส่วนสาเหตุที่นั่นเกิดจากที่กฎหมายแรงงานไทยไม่ทันสมัย และรัฐบาลไม่ยอมรับรองกติกาสันติสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับแรงงานต่างชาติ จึงส่งผลให้เกิดอุปสรรคในนโยบายบริหารแรงงานต่างด้าว

ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมประเภทอื่นๆ ตามมา รวมถึงเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมข้ามชาติด้วย นอกจากนี้ปัญหาที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมข้ามชาติอีกอย่างที่ไม่ถึง คือ การคอร์รัปชัน โดยในปัจจุบันพบว่า มีการขายโครงการต่างๆ ที่ได้มาจากการทุจริตนำไปลงทุนกับการดำเนินงานของอาชญากรรมข้ามชาติ

การแบ่งกลุ่มอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทยสามารถแบ่งได้ดังนี้⁸

- 1 การลักลอบค้ายาเสพติด (Drug Trafficking) ประเภทของยาเสพติด เช่น ฝิ่น กัญชา เฮโรอีน ยาบ้า สารระเหย
- 2 การลักลอบนำคนเข้าเมือง (Smuggling of Illegal Migrants) เช่น ขบวนการลูกหมู
- 3 การโจรกรรมและการลักลอบค้ายานพาหนะ (Theft and Smuggling of Vehicles)
- 4 การค้าอาวุธ (Arms Trafficking)
- 5 การฟอกเงิน (Money Laundering) เป็นอาชญากรรมที่เป็นผลจากการกระทำผิดกฎหมายอย่างอื่น

⁷ นवलน้อย ตริรัตน์, รายงานสรุปผลการวิจัยเรื่อง สภาพความรุนแรงของปัญหาองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันกฎหมายอาญาสำนักงานอัยการสูงสุด, 2548), น. 1.

⁸ ประธาน วัฒนวาณิชย์, รายงานสรุปผลการวิจัยเรื่อง การใช้ถ้อยคำในอนุสัญญาฯ สหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรและพิธีสารแนบท้าย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันกฎหมายอาญาสำนักงานอัยการสูงสุด, 2548), น. 7.

6 อาชญากรรมทางเศรษฐกิจและอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ (Economic Crime and Cyber Crime) เช่น การกระทำผิดเกี่ยวกับภาษีอากร การเงินการธนาคาร การปลอมแปลงเงินตรา และข้อโกงบัตรเครดิต

7 การค้าผู้หญิงและเด็ก (Trafficking in Woman and Children)

3.2.2 มาตรการควบคุมการเข้าและออกราชอาณาจักร

คนไทยและคนต่างด้าวที่เดินทางผ่านเข้าและออกราชอาณาจักรไทย จะต้องผ่านการตรวจอนุญาตของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ณ ด่านตรวจคนเข้าเมือง หรือช่องทางที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย โดยผู้เดินทางจะต้องมีหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางอันถูกต้องและยังสมบูรณ์ พร้อมเขียนรายละเอียดข้อมูลการเดินทางลงในบัตรขาเข้าและบัตรขาออก (ตม.6) มอบให้แก่เจ้าหน้าที่ไว้เป็นหลักฐาน ยกเว้นกรณีการผ่านแดนของผู้ที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีหนังสือเดินทาง เช่น คนสัญชาติของประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทย ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้บัตรผ่านแดนในการเดินทาง โดยเป็นการปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศนั้นๆ เป็นต้น⁹

ก่อนเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร คนต่างชาติจะต้องขอรับการตรวจลงตรา (VISA) จากสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ โดย VISA จะอยู่ในหนังสือเดินทาง มีทั้งแผ่นปะและแบบลงตราประทับ โดยจะระบุสถานที่ออก ประเภท วันเดือนปีที่ออกและหมดอายุ เป็นต้น

สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ได้วางมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ และกำหนดแผนปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและชาวต่างชาติที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและชาวต่างชาติที่เข้าเมือง โดยผิดกฎหมาย โดยมีศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (ศปก.สตม.) เป็นศูนย์อำนวยการควบคุมและสั่งการ และประสานการปฏิบัติ ดังนี้¹⁰

⁹ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง Statistics Review (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน, 2549), น. 6.

¹⁰ อุดมศรี ฉายาลักษณ์, “การป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติโดยมาตรการตรวจคนเข้าเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณี เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานกรุงเทพ,” (วิทยานิพนธ์ศิลป

1 มาตรการด้านการประชาสัมพันธ์

1.1 จัดทำคู่มือเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ธรรมนูญมาตรการแนวทางการดำเนินงานของทางราชการ ความผิด บทลงโทษ และผลเสียของการกระทำผิดกฎหมาย โดยเฉพาะการใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเป็นการจูงใจให้แรงงานต่างชาติเร่งเดินทางกลับ และเป็นการแจ้งเตือนต่อนายจ้าง ผู้ประกอบการ ผู้นำพา ผู้ที่ให้ที่พักพิง

1.2 เชิญผู้ประกอบการโรงงาน โรงแรม เกสต์เฮาส์ และผู้เกี่ยวข้องมาประชุม ชี้แจงทำความเข้าใจข้อกำหนด ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ในการให้ที่พักพิง หรือรับคนต่างด้าวเข้าพักอาศัย ตลอดจนบทลงโทษ เมื่อมีการฝ่าฝืน

2 มาตรการด้านการป้องกัน

2.1 เพิ่มมาตรการด้านการข่าว ด้วยการวางระบบรวบรวมการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์การนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติและชาวต่างชาติที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย เช่น การแจ้งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

2.2 กำหนดมาตรการควบคุม การจัดแจ้งการเข้าพักอาศัยของชาวต่างชาติ ตาม พรบ. คนเข้าเมือง โดยให้ทุกหน่วยงานดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งห้ามมิให้เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์หรือมีส่วนพัวพันในการกระทำความผิด

2.3 นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ในการรับรายงานข้อมูล เกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ และชาวต่างชาติที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

3 มาตรการด้านการปราบปราม

3.1 ดำเนินการสืบสวนหาข่าวถึงแหล่งที่พักอาศัย และหลบซ่อนของชาวต่างชาติที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย โดยเน้นสถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายพักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

3.2 การปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ให้ระดมกวาดล้างเป็นครั้งคราวตามเวลาที่เหมาะสม โดยให้มีการดำเนินการตามขั้นตอนกฎหมายอย่างจริงจัง

3.3 ระดมปราบปราม กวาดล้าง จับกุมกลุ่มเป้าหมายดังนี้

กลุ่มที่ 1 คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และกลุ่มคนร้ายข้ามชาติ

กลุ่มที่ 2 แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

กลุ่มที่ 3 แรงงานต่างด้าวที่มาขึ้นทะเบียนไว้แล้วปฏิบัติผิดเงื่อนไข

กลุ่มที่ 4 นายจ้าง ผู้ประกอบการ ผู้นำพา ผู้ให้ที่พักพิงแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและกลุ่มคนร้ายข้ามชาติ โดยประสานการปฏิบัติกับส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อย่างใกล้ชิด

3.4 ในกรณีที่มีการจับกุมนายจ้าง ผู้ประกอบการ ผู้นำพา หรือผู้ให้ที่พักพิงซึ่งจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ให้ถือเป็นนโยบายของตำรวจ ที่จะต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัด

3.5 สำหรับหน่วยปฏิบัติที่มีผู้ลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย มาสมัครใจมอบตัว ให้รีบดำเนินการรับตัวไว้ทันที และดำเนินการในลักษณะเดียวกับที่ได้ทำการจับกุมตัวมา

3.6 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม นำตัวแรงงานต่างด้าวที่มีใบอนุญาตทำงานมาส่งให้กับเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เนื่องจากนายจ้างไม่ประสงค์จะจ้างต่อไป หรือมีเหตุไม่สามารถต่ออายุใบอนุญาตทำงานได้ ให้ดำเนินการในลักษณะเดียวกับที่ได้ทำการจับกุมตัวมา

4 มาตรการสกัดกั้น

4.1 เพิ่มความเข้มในการตรวจบุคคลเดินทางเข้า-ออก ทุกช่องทาง ทั้งทางบก ทางอากาศ ทางน้ำ เพื่อสกัดกั้นการลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

4.2 เพิ่มความถี่ในการจัดกำลังออกตรวจตราในพื้นที่ตามแนวชายแดนโดยประสานการปฏิบัติกับตำรวจตระเวนชายแดน และทหารที่รับผิดชอบในพื้นที่

4.3 สนธิกำลังกับตำรวจภูธรภาค ตำรวจตระเวนชายแดน และตำรวจทางหลวงร่วมปฏิบัติในด้านตรวจถาวร ซึ่งตั้งอยู่บนเส้นทางที่มีผู้ลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายเข้ามาในราชอาณาจักรและสนธิกำลังกับกองบังคับการตำรวจน้ำ ร่วมปฏิบัติการในเขตน่านน้ำ

5 มาตรการด้านการส่งกลับ

5.1 เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการดำเนินการผลักดันส่งกลับผู้ลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

5.2 ร่วมกับหน่วยในพื้นที่กำหนดช่องทางที่สะดวกและเหมาะสมในการดำเนินการส่งกลับผู้ลักลอบหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา เพื่อผลักดันออกนอกราชอาณาจักร
การใช้มาตรการป้องกันและปราบปรามคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง มีดังนี้¹¹

¹¹ เฟิงอ๋าง, น. 66-70.

1 สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีคำสั่งที่ 947/2544 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 ตั้งศูนย์ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและชาวต่างชาติที่หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย มีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นประธาน แบ่งฝ่ายปฏิบัติการออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ และฝ่ายป้องกันและปราบปรามชาวต่างชาติที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

2 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ออกแผนปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและชาวต่างชาติที่หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ประกอบด้วย 4 มาตรการ คือ

- (1) มาตรการประชาสัมพันธ์
- (2) มาตรการด้านการป้องกัน
- (3) มาตรการปราบปราม
- (4) มาตรการสกัดกั้น

การดำเนินงานในส่วนสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง มีภารกิจหลักในการตรวจบุคคลและพาหนะที่เดินทางเข้ามาและออกไปราชอาณาจักร รวมทั้งควบคุมคนต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรทั้งประเภทชั่วคราวและประเภทถาวร และเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนการปฏิบัติหน่วยงานหลักของตำรวจ ในการป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติและชาวต่างชาติที่หลบหนีเข้าเมือง นอกจากนี้สำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมืองได้ตั้งศูนย์ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและชาวต่างชาติหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกประสานงานระหว่างหน่วยงานในสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อป้องกันและปราบปรามคนต่างด้าวที่เข้ามาก่ออาชญากรรมในประเทศไทย และคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง

สำหรับการดำเนินการของกองตรวจคนเข้าเมือง 2 ซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจบุคคลและพาหนะที่เข้ามาและออกไปนอกราชอาณาจักร ณ ด่านตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยาน ได้วางมาตรการป้องกันการเดินทางไปประเทศที่สามโดยผิดกฎหมายเพื่อรองรับมาตรการของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ดังนี้

- (1) ดำเนินการร่วมกับสายการบินในการตรวจสอบผู้โดยสารก่อนขึ้นเครื่องบิน
- (2) มีการประสานกับสายการบิน ในการตรวจสอบผู้โดยสารที่ไปทำการ Check in

โดยพิจารณาเป็นรายบุคคล

(3) ประสานสายการบินให้เข้มงวดการตรวจสอบ Telex ผู้โดยสารที่ถูกส่งกลับเป็น การล่องหน้า และแจ้งกองตรวจคนเข้าเมือง 2 เพื่อจัดเจ้าหน้าที่ไปรับผู้ที่ถูกส่งกลับให้ทันก่อน เครื่องบินจะลง เพื่อเป็นการป้องกันผู้โดยสารสูญหาย

(4) ให้เจ้าหน้าที่ประจำช่องตรวจหนังสือเดินทาง เพิ่มความเข้มงวดในการ ตรวจสอบผู้โดยสารว่ามีชื่อในหนังสือเดินทางถูกต้องตรงกับชื่อในบัตรขึ้นเครื่องบินหรือไม่ และ ตรวจสอบ Visa ของประเทศที่กำลังจะเดินทางไป

นอกจากนี้สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ได้มีการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถ และเพิ่ม ประสิทธิภาพ ในการให้บริการแก่ผู้โดยสาร เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและเป็นการให้บริการเสร็จสิ้น ณ จุดเดียว (One Stop Service) เพื่อให้การติดต่อประสานภายในหน่วยงานเกิดความรวดเร็วและ คล่องตัว ลดความซับซ้อนในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้าม ชาติ โดยได้มีการศึกษาและพัฒนาระบบงานตรวจคนเข้าเมือง (Immigration Control System) ด้วยการนำเอาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในลักษณะเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะกับ ระบบคอมพิวเตอร์สายการบินต่างๆ ซึ่งมีวิธีดำเนินการโดย

1 นวัตกรรม Advance Passenger Processing (APP) โดยจะมีระบบตรวจหนังสือ เดินทางผู้โดยสารขาออกที่เคาน์เตอร์ Check in ของสายการบิน ในคราวเดียวกัน (One Stop Service) โดยไม่ต้องมารับการตรวจหนังสือเดินทางกับเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองอีก อันเป็นการ ลดความซับซ้อนในการและขั้นตอนในการตรวจหนังสือเดินทาง ทำให้ผู้โดยสารไม่ต้องเสียเวลา หลายครั้ง ในขณะเดียวกัน หากเป็นผู้โดยสารที่เป็นบุคคลอันตราย บุคคลที่กระทำผิดกฎหมาย หรือผู้ก่ออาชญากรรมและจะหลบหนีหรือบุคคลที่ทางราชการต้องการตัว หรืออยู่ในข่ายต้องจับกุม หรือยับยั้งการเดินทาง ตลอดจนบุคคลไม่พึงปรารถนาอื่นๆ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองก็สามารถ ทราบข้อมูลผู้โดยสารเป็นการล่วงหน้า คือ ขณะกำลัง Check in ทำให้สามารถดำเนินการในการ เตรียมความพร้อมในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และตามกฎหมายแก่บุคคลเหล่านี้ เมื่อสาย การบินส่งตัวมายังเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองต่อไป

2 นวัตกรรม Advance Passenger Information (API) ซึ่งเป็นระบบที่เชื่อมโยง ระหว่างสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองกับบริษัทการบินต่างๆ ผ่านทางระบบคอมพิวเตอร์เพื่อขอ รายละเอียดผู้โดยสารเป็นการล่วงหน้า เพื่อดำเนินการตรวจสอบตามอำนาจหน้าที่ก่อน เครื่องบินจะนำผู้โดยสารเข้ามาถึงสนามบินในประเทศไทย กล่าวคือ เมื่อผู้โดยสารขึ้นเครื่องแล้ว และเครื่องบินได้ออกจากประเทศต้นทาง สายการบินจะส่งข้อมูลรายชื่อผู้โดยสารมายังสำนักงาน ตรวจคนเข้าเมือง เป็นการล่วงหน้า ทำให้สามารถตรวจสอบผู้โดยสารว่าเป็นอาชญากร

ผู้ก่อการร้ายสากล บุคคลที่เป็นภัยต่อประเทศ ตลอดจนบุคคลที่ขึ้นบัญชีดำ (Black List) บุคคลที่ทางการต้องการตัว หรืออยู่ในข่ายต้องเฝ้าดู (Watch List) หรือไม่ซึ่งถือเป็นการกีดกันกรองผู้โดยสาร และเพื่อได้เตรียมความพร้อมล่วงหน้าในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และตามกฎหมายแก่บุคคลเหล่านี้ ได้ทันเวลา และทันท่วงที

3.3 การกำหนดฐานความผิดตามกฎหมายไทย

3.3.1 การกระทำความผิดฐานการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน

เมื่อพิจารณาจาก พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับฐานความผิดดังกล่าว ในมาตรา 63¹² โดยการกระทำความผิดฐานดังกล่าวจะเป็นความผิดเมื่อผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดโดยเจตนาที่จะกระทำการดังต่อไปนี้

นำคนต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักร

พาคนต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักร

กระทำการด้วยประการใดๆ อันเป็นการอุปการะแก่คนต่างด้าวให้เข้ามาในราชอาณาจักร

ช่วยเหลือแก่คนต่างด้าวให้เข้ามาในราชอาณาจักร

ให้ความสะดวกแก่คนต่างด้าวให้เข้ามาในราชอาณาจักร

ซึ่งการกระทำทั้งหมดนี้เป็นการทำให้คนต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักร โดยฝ่าฝืนบทบัญญัติว่าด้วยการเข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมายถือเป็นความผิด

¹² พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 63, “ผู้ใดนำหรือพาคนต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักร หรือกระทำการด้วยประการใดๆ อันเป็นการอุปการะหรือช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกแก่คนต่างด้าวให้เข้ามาในราชอาณาจักร โดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะผู้ใด ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 23 และภายในพาหนะนั้นมีคนต่างด้าว ซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะนั้นได้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่สามารถรู้ได้ว่าภายในพาหนะนั้นมีคนต่างด้าวดังกล่าวอยู่ แม้ว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว”

3.3.2 การกระทำความผิดเกี่ยวกับเอกสาร

ในความผิดเกี่ยวกับเอกสารการเดินทางมีการบัญญัติให้เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาดังต่อไปนี้

ความผิดฐานปลอมหนังสือเดินทางตามมาตรา 269/8¹³ โดยในความผิดฐานปลอมหนังสือเดินทางมีองค์ประกอบคล้ายกับความผิดฐานปลอมเอกสาร ในส่วนขององค์ประกอบความผิดส่วนการกระทำมี 3 กรณี ดังนี้

1. ทำหนังสือเดินทางปลอมขึ้นทั้งฉบับหรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใด โดยการทำปลอมนั้นไม่จำเป็นต้องมีหนังสือเดินทางที่แท้จริงอยู่ก่อน และไม่จำเป็นต้องทำให้เหมือนของจริง ก็เป็นความผิดฐานปลอมเอกสาร

2. เติมตัดทอนข้อความหรือแก้ไขด้วยประการใดๆ ในหนังสือเดินทางที่แท้จริง กล่าวคือ ต้องเป็นการเติมหรือตัดทอนข้อความหรือแก้ไขด้วยประการใดๆ ในหนังสือเดินทางที่แท้จริงเท่านั้น และ เป็นการกระทำโดยไม่มีอำนาจที่จะกระทำได้

3. ประทับตราปลอมหรือลงลายมือชื่อปลอมในหนังสือเดินทาง

ความผิดฐานปลอมหนังสือเดินทางนี้จะต้องมีพฤติการณ์ประกอบการกระทำ คือ ต้องกระทำโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน และนอกจากนี้จะต้องมีเจตนาพิเศษในการกระทำ เพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นหนังสือเดินทางที่แท้จริง โดยมิได้เจาะจงว่าผู้ที่ถูกกระทำให้หลงเชื่อไว้โดยเฉพาะว่าต้องเป็นผู้ใด

ความผิดฐานใช้หรือมีไว้เพื่อจำหน่ายหรือมีไว้เพื่อจำหน่ายซึ่งหนังสือเดินทางปลอมตามมาตรา 269/9¹⁴ มาตรานี้กำหนดความผิดทั้งการใช้หนังสือเดินทางปลอมและการมีไว้เพื่อใช้

¹³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296/8, “ผู้ใดทำหนังสือเดินทางปลอมขึ้นทั้งฉบับหรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใด เติมหรือตัดทอนข้อความ หรือแก้ไขด้วยประการใดๆ ในหนังสือเดินทางที่แท้จริง หรือประทับตราปลอมหรือลงลายมือชื่อปลอมในหนังสือเดินทาง โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ถ้าได้กระทำเพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นหนังสือเดินทางที่แท้จริง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานปลอมหนังสือเดินทาง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท”

¹⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 269/9, “ผู้ใดใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอมตามมาตรา 296/8 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

ซึ่งหนังสือเดินทางปลอมก็เป็นความผิดด้วย นอกจากนี้ข้อสันนิษฐานของกฎหมายด้วยว่า การมีหนังสือเดินทางปลอมตามมาตรา 269/8 จำนวนตั้งแต่สองฉบับขึ้นไป ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีไว้เพื่อจำหน่าย

ความผิดฐานใช้หนังสือเดินทางของผู้อื่นโดยมิชอบตามมาตรา 269/11¹⁵ ความผิดฐานนี้กำหนดให้เป็นความผิดทั้งผู้ใช้หนังสือเดินทางของผู้อื่น และในกรณีเป็นผู้จัดหาหนังสือเดินทางให้บุคคลอื่นกระทำความผิดก็เป็นความผิดเช่นเดียวกัน ซึ่งหนังสือเดินทางที่ใช้หรือจัดหาให้ หมายถึงหนังสือเดินทางที่แท้จริงซึ่งเป็นของผู้อื่น

3.3.3 การกระทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งมิใช่คนชาติหรือผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรสามารถยังคงอยู่ในรัฐ โดยไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดเพื่อการอยู่ต่อโดยชอบด้วยกฎหมาย

กฎหมายไทยที่บัญญัติถึงความผิดนี้ คือ พรบ.คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 64¹⁶ โดยความผิดฐานนี้ตามกฎหมายไทยกำหนดให้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดดังต่อไปนี้

ผู้ใดจำหน่ายหรือมีไว้เพื่อจำหน่ายซึ่งหนังสือเดินทางปลอมตามมาตรา 296/8 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสี่แสนบาท

การมีหนังสือเดินทางปลอมตามมาตรา 296/8 จำนวนตั้งแต่สองฉบับขึ้นไป ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีไว้เพื่อจำหน่าย

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองเป็นผู้ปลอมซึ่งหนังสือเดินทาง ตามมาตรา 269/8 ให้ลงโทษตามมาตรา 269/8 นี้แต่กระหนเดียว”

¹⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 269/11, “ผู้ใดใช้ซึ่งหนังสือเดินทางของผู้อื่นโดยมิชอบ ในประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

ผู้ใดจัดหาหนังสือเดินทางให้ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน”

¹⁶ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 64, “ผู้ใดรู้ว่าคนต่างด้าวคนใดเข้ามาในราชอาณาจักรโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ ให้เข้าพักอาศัย ซ่อนเร้น หรือช่วยด้วยประการใด ๆ เพื่อให้คนต่างด้าวนั้นพ้นจากการจับกุม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

บุคคลที่รู้ว่คนต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักรโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ โดยให้พักอาศัย ช้อนเงิน หรือช่วยเหลือด้วยประการใดๆ เพื่อให้คนต่างด้าวนั้นพ้นจากการจับกุม

บุคคลซึ่งให้คนต่างด้าวซึ่งให้คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักร โดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้เข้าพักอาศัยให้สันนิษฐานก่อนว่าผู้นั้นรู้ว่คนต่างด้าวดังกล่าวเข้ามาในราชอาณาจักรโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่รู้โดยได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว

แต่ศาลจะไม่ลงโทษแก่ผู้ที่จะทำความผิดก็ได้ หากการกระทำดังกล่าวได้กระทำไปเพื่อช่วยบิดา มารดา บุตร สามี หรือภริยาของผู้กระทำ

3.3.4 การพยายามกระทำความผิด

ในเรื่องนี้กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการพยายามกระทำความผิด คือ ประมวลกฎหมายอาญา

จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาการจะวินิจฉัยว่าผู้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดฐานใดนั้นจะต้องพิจารณาในเบื้องต้นเสียก่อนว่า ผู้กระทำความผิดฐานใด เพราะจะถือว่าเป็นการพยายามกระทำความผิดได้ก็ต่อเมื่อพึงได้ว่าผู้กระทำความผิดนั้นๆ เสียก่อน นอกจากนี้การกระทำความผิดจะต้องเลยขั้นเตรียมและเข้าขั้นลงมือกระทำความผิดแล้ว ซึ่งศาลไทยตีความคำว่า ลงมือ ตามมาตรา 80¹⁷ ว่า “จะต้องเป็นการกระทำที่ ได้กระทำลงจนใกล้ชิดกับผลสำเร็จอันพึงเห็นได้ประจักษ์แล้ว” การพยายามกระทำ

ผู้ใดให้คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักร โดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้เข้าพักอาศัยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นรู้ว่คนต่างด้าวดังกล่าวเข้ามาในราชอาณาจักรโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ตนไม่รู้โดยได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำเพื่อช่วยบิดา มารดา บุตร สามี หรือภริยาของผู้กระทำ ศาลจะไม่ลงโทษก็ได้“

¹⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 80, “ผู้ใดลงมือกระทำความผิดแต่กระทำไปไม่ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้นั้นพยายามกระทำความผิด

ผู้ใดพยายามกระทำความผิด ผู้นั้นต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

ความผิด คือ การกระทำที่ไม่บรรลุผลตามที่ผู้กระทำมุ่งหวังไว้ ซึ่งการไม่บรรลุอาจเกิดจากเหตุ 2 ประการ คือ

1 กระทำไปไม่ตลอด

2 กระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำไม่บรรลุผล

นอกจากนี้การพยายามกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญายังมีกรณีการพยายามกระทำความผิดซึ่งเป็นไปไม่ได้อย่างแน่แท้ในมาตรา 81¹⁸ ซึ่งการกระทำความผิดที่เป็นไปไม่ได้อย่างแน่แท้จะต่างจากกรณีพยายามกระทำความผิดกรณีแรกคือ การที่ความผิดไม่สำเร็จนั้นเกิดขึ้นอย่างเด็ดขาดและเกิดเฉพาะจากปัจจัยซึ่งใช้ในการกระทำหรือวัตถุที่มุ่งหมายกระทำต่อเท่านั้น

กรณีสุดท้ายของการพยายามกระทำความผิดตามกฎหมายอาญามาตรา 82¹⁹ คือ การยับยั้งหรือกลับใจแก้ไข คือจะต้องมีเจตนาในการกระทำความผิด แต่ความผิดที่กระทำนั้นยังไม่สำเร็จผลตามที่ผู้กระทำเจตนา เนื่องจากผู้กระทำยังยั้งเสียเองไม่กระทำการให้ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้วแต่กลับใจแก้ไขไม่ให้การกระทำนั้นบรรลุผล โดยการยับยั้งกลับใจจะต้องเป็นไปโดยสมัครใจ²⁰

¹⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 81, “ผู้ใดกระทำการโดยมุ่งต่อผลซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดแต่การกระทำนั้นไม่สามารถจะบรรลุผลได้อย่างแน่แท้ เพราะเหตุปัจจัยซึ่งใช้ในการกระทำหรือเหตุแห่งวัตถุที่มุ่งหมายกระทำต่อ ให้ถือว่าผู้นั้นพยายามกระทำความผิด แต่ให้ลงโทษไม่เกินครึ่งหนึ่งของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าการกระทำดังกล่าวในวรรคแรกได้กระทำไปโดยความเชื่ออย่างมโนสาเร่ ศาลจะไม่ลงโทษก็ได้ “

¹⁹ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 82, “ผู้ใดพยายามกระทำความผิด หากยับยั้งเสียเองไม่กระทำการให้ตลอด หรือกลับใจแก้ไขไม่ให้การกระทำนั้นบรรลุผล ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับการพยายามกระทำความผิดนั้น แต่ถ้าการที่ได้กระทำไปแล้วต้องตามบทกฎหมายที่บัญญัติเป็นความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น “

²⁰ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: หจก. จีรัชการพิมพ์, 2546), น.493-537.

3.3.5 การมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด

กฎหมายของประเทศไทยที่บัญญัติไว้ใกล้เคียงเกี่ยวกับฐานความผิดนี้ คือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83²¹ หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกระทำความผิดด้วยกัน หมายความว่า ผู้ที่กระทำการร่วมกัน จะต้องรู้ถึงการกระทำของกันและกันและต่างต้องประสงค์ ถือเอาการกระทำของแต่ละคนเป็นการกระทำของตนด้วย กล่าวคือ มุ่งหมายให้ความผิดนั้นสำเร็จ คุกทำด้วยตนเอง ถึงแม้จะมีได้ทำจริงด้วยมือของตนเองก็ตาม ซึ่งแบ่งออกได้เป็นหลายกรณีดังนี้

1 การร่วมกระทำส่วนหนึ่งของการกระทำทั้งหมดที่ร่วมกันเป็นความผิดขึ้น
หมายความว่า ผู้กระทำแต่ละคนได้กระทำการถึงขั้นเป็นความผิดในตัวเอง

2 การแบ่งหน้าที่กันทำ หมายความว่า ผู้ร่วมกระทำคนหนึ่งลงมือกระทำการอันเป็นความผิดในตัวเอง ในขณะที่ผู้ร่วมกระทำอีกคนหนึ่งได้ทำหน้าที่อย่างอื่น ๆ ซึ่งโดยสภาพไม่เป็นความผิดในตัวเอง

3 การอยู่ร่วมหรือใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุในลักษณะที่พร้อมจะช่วยเหลือซึ่งกันได้ที่ทันที

4 การอยู่ร่วมในที่เกิดเหตุและก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด

ซึ่งการร่วมกระทำความผิดด้วยกัน ตามมาตรา 83 หมายความว่าถึงร่วม ขณะ กระทำความผิด ซึ่งได้กระยะเวลาตั้งแต่ ลงมือ กระทำความผิด ซึ่งเข้าขั้นพยายามกระทำความผิด จนกระทั่งถึงระยะเวลาก่อนที่การกระทำจะเป็นความผิดสำเร็จ²²

3.3.6 การจัดการ หรือการสั่งการให้บุคคลอื่นกระทำความผิด

ในเรื่องดังกล่าวกฎหมายได้ไทยมีบทบัญญัติที่ใกล้เคียงกับเรื่องดังกล่าว คือ ประมวลกฎหมายอาญา เรื่องผู้ชี้ ดังนี้

หลักการเป็นผู้ชี้ตามมาตรา 84²³ มีหลักดังนี้ ต้องมีการกระทำอันเป็นการก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด หมายถึง การกระทำอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นตกลงใจกระทำความผิด โดยวิธีการในการ

²¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83, “ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

²² เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 20, น. 547-585.

ก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดนั้น ทำได้อย่างกว้างขวางมาก เช่น การใช้ บังคับ ชูเกียรติ จ้าง วาน ยุง ส่งเสริม หรือวิธีอื่นใด ซึ่งอาจหมายถึงการหลอกลวง นอกจากนี้ผู้กระทำความผิดในฐานะผู้ใช้ต้องมีเจตนาก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด หมายถึงการมุ่งหมายให้ผู้อื่นกระทำความผิดนั้นๆ โดยตรง ส่วนองค์ประกอบสุดท้าย คือ ผู้ถูกใช้จะต้องกระทำความผิดนั้นโดยเจตนา²⁴

3.3.7 การเพิ่มโทษแก่ความผิดที่กำหนดไว้

ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้กฎหมายไทยมิได้มีการบัญญัติเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดในสถานการณ์ต่างๆ ตามที่พิธีสารฯ ได้กำหนดไว้

3.4 มาตรการควบคุมทางด้านทะเลและทางด้านชายแดนตามกฎหมายไทย

ตามพิธีสารฯ ได้มีการกำหนดมาตรการควบคุมทางทะเลและมาตรการควบคุมทางด้านชายแดนแยกต่างหากอย่างชัดเจน แต่ในเรื่องดังกล่าวนี้ ตามกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 แบ่งออกได้ดังนี้

²³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 84, “ผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดไม่ว่าด้วยการใช้ บังคับ ชูเกียรติ จ้าง วาน หรือยุงส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด ผู้นั้นเป็นผู้ให้กระทำความผิด

ถ้าผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดนั้น ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการถ้าความผิดมิได้กระทำลง ไม่ว่าจะเป็นเพราะผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ ยังไม่ได้กระทำหรือเหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

²⁴ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 20, น.586-613.

3.4.1 หลักเกณฑ์ทั่วไปในการเข้าออกราชอาณาจักร

ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 กำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้

1 บุคคลซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรจะต้องเดินทางเข้ามาหรือออกไปตามช่องทาง ด้านตรวจคนเข้าเมือง เขตท่าสถานีหรือท้องที่ การเข้าออก ต้องเข้าออกตามกำหนดเวลา²⁵

2 ต้องผ่านการตรวจของเจ้าหน้าที่ด้านตรวจคนเข้าเมืองประจำเส้นทาง และยื่นแบบรายการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 18²⁶

4 บุคคลที่เข้าออกราชอาณาจักรต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 12²⁷ ซึ่งหมายถึงบุคคลต่างๆ ดังนี้

²⁵ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 11, “บุคคลซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรจะต้องเดินทางเข้ามาหรือออกไปตามช่องทาง ด้านตรวจคนเข้าเมือง เขตท่าสถานี หรือท้องที่และตามกำหนดเวลา ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีจะได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

²⁶ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 18, “พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจบุคคลซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักร

เพื่อการนี้ บุคคลซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรต้องยื่นรายการตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง และผ่านการตรวจอนุญาตของพนักงานเจ้าหน้าที่ของด้านตรวจคนเข้าเมืองประจำเส้นทางนั้น”

²⁷ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 12, “ห้ามมิให้คนต่างด้าวซึ่งมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้เข้ามาในราชอาณาจักร

(1) ไม่มีหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางอันถูกต้องและยังสมบูรณ์อยู่ หรือมีแต่ไม่ได้รับการตรวจลงตราในหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางเช่นนั้น จากสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศหรือจากกระทรวงการต่างประเทศ เว้นแต่กรณีที่ไม่ต้องมีการตรวจลงตราสำหรับคนต่างด้าวบางประเภทเป็นกรณีพิเศษ

การตรวจลงตราและการยกเว้นการตรวจลงตราให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

(1) การตรวจลงตราตาม (1) ให้เสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) ไม่มีปัจจัยในการยังชีพตามควรแก่กรณีที่จะเข้ามาในราชอาณาจักร

(1) ไม่มีหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางอันถูกต้องและยังสมบูรณ์อยู่ หรือมีแต่ไม่ได้รับการตรวจลงตราในหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางเช่นว่านั้นจากสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยต่างประเทศหรือจากกระทรวงการต่างประเทศ เว้นแต่กรณีที่ไม่ต้องมีการตรวจลงตราสำหรับคนต่างด้าวบางประเภทเป็นกรณีพิเศษ

(3) เข้ามาเพื่อมีอาชีพเป็นกรรมกร หรือเข้ามาเพื่อรับจ้างทำงานด้วยกำลังกาย โดยไม่ได้อาศัยวิชาความรู้หรือการฝึกทางวิชาการ หรือเข้ามาเพื่อทำงานอื่นอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว

(4) วิกจริตหรือมีโรคอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(5) ยังมิได้ปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษ หรือฉีดวัคซีน หรือปฏิบัติตามอย่างอื่นตามวิชาการแพทย์เพื่อป้องกันโรคติดต่อตามที่กฎหมายบัญญัติและไม่ยอมให้แพทย์ตรวจคนเข้าเมืองกระทำการเช่นว่านั้น

(6) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลไทยหรือคำสั่งที่ชอด้วยกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดลหุโทษหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดที่ยกเว้นไว้ในกฎกระทรวง

(7) มีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าเป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม หรือจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายต่อความสงบสุขหรือความปลอดภัยของประชาชนหรือความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือบุคคลซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐบาลต่างประเทศได้ออกหมายจับ

(8) มีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าเป็นคนเข้าเมืองเพื่อการค้าประเวณี การค้าหญิง หรือเด็ก การค้ายาเสพติดให้โทษ การลักลอบหนีภาษีศุลกากร หรือเพื่อประกอบกิจการอื่นที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(9) ไม่มีเงินติดตัวหรือไม่มีประกันตามที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 14

(10) รัฐมนตรีไม่อนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรตามมาตรา 16

(11) ถูกรัฐบาลไทยหรือรัฐบาลต่างประเทศเนรเทศ หรือถูกเพิกถอนสิทธิการอยู่อาศัยในราชอาณาจักรหรือในต่างประเทศมาแล้ว หรือถูกพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร โดยรัฐบาลไทยเสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ เว้นแต่รัฐมนตรีได้พิจารณายกเว้นให้เป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย

การตรวจวินิจฉัยโรค ร่างกายหรือจิต ตลอดจนการปฏิบัติการเพื่อป้องกันโรคติดต่อ ให้ใช้แพทย์ตรวจคนเข้าเมือง"

การตรวจลงตรา และการยกเว้นการตรวจลงตราให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง การตรวจลงตรานั้นให้เสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) ไม่มีปัจจัยในการยังชีพตามควรแก่กรณีที่เข้ามาในราชอาณาจักร

(3) เข้ามาเพื่อมีอาชีพเป็นกรรมกร หรือเข้ามาเพื่อรับจ้างทำงานด้วยกำลังกาย โดยไม่ได้อาศัยวิชาความรู้หรือการฝึกทางวิชาการ หรือเข้ามาเพื่อทำงานอื่นอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว

(4) วิกลจริตหรือมีโรคอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดในกฎหมายกระทรวง การตรวจวินิจฉัยโรค ร่างกายหรือจิตตลอดจนการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคติดต่อ ให้ใช้แพทย์ตรวจคนเข้าเมืองซึ่งตามกฎหมายฉบับที่ 14 พ.ศ. 2522 ได้กำหนดโรคตามมาตรา 12 (4) เอาไว้ 5 โรคด้วยกัน คือ โรคเรื้อน วัณโรคในระยะอันตราย โรคเท้าช้างในระยะปรากฏอาการที่เป็นที่รังเกียจแก่สังคม โรคยาเสพติดให้โทษ และโรคซิฟิลิสในระยะที่ 3 นอกจากนี้กฎหมายฉบับดังกล่าวยังได้กำหนดโรคตามมาตรา 44 (2) ที่ห้ามมิให้อนุญาตเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร โดยการเพิ่มโรคพิษสุราเรื้อรังเข้ามาอีก 1 ประเภทสำหรับคนต่างด้าวที่ยื่นความประสงค์จะขอเข้ามามีถิ่นที่อยู่รวมเป็นโรคต้องห้าม 6 ประเภท

(5) ยังมิได้ปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษ หรือฉีดวัคซีน หรือปฏิบัติการอย่างอื่นตามวิชาการแพทย์เพื่อป้องกันโรคติดต่อตามที่กฎหมายบัญญัติและไม่ยอมให้แพทย์ตรวจคนเข้าเมืองกระทำการเช่นนั้น

(6) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลไทยหรือคำสั่งที่ชอด้วยกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดลหุโทษหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดที่ยกเว้นไว้ในกฎกระทรวง

(7) มีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าเป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม หรือจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายต่อความสงบสุขหรือความปลอดภัยของประชาชนหรือความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือบุคคลซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐบาลต่างประเทศได้ออกหมายจับ

(8) มีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าจะเข้ามาเพื่อการค้าประเวณี การค้าหญิง หรือเด็ก การค้ายาเสพติดให้โทษ การลักลอบหนีภาษีศุลกากร หรือเพื่อประกอบกิจการอื่นที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(9) ไม่มีเงินติดตัวหรือไม่มีประกันตามที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 14 ซึ่งในปัจจุบันกฎหมายได้กำหนดจำนวนเงินติดตัวสำหรับคนต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นเงินสด

หรือเอกสารที่พึงจ่ายหรือแลกเปลี่ยนได้เป็นเงินสด มูลค่าเท่ากับอัตราแลกเปลี่ยนเป็นเงินไทยคนละไม่น้อยกว่า 10,000 บาท หรือครอบครัวละไม่น้อยกว่า 20,000 บาท

(10) รัฐมนตรีไม่อนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรตามมาตรา 16²⁸ เช่น คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 375/2523 ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2523 เรื่องกำหนดแนวทางในการพิจารณาสั่งห้ามมิให้บุคคลต่างด้าวที่มีลักษณะฮิปปี้เข้ามาในราชอาณาจักร โดยได้อธิบายลักษณะฮิปปี้ไว้ว่า คนต่างด้าวที่สวมเสื้อกล้ามหรือเสื้อกั๊กตัวเดียวโดยไม่มีเสื้อชั้นใน หรือใส่กางเกงขาสั้นในลักษณะที่ไม่สุภาพ หรือสวมรองเท้าแตะทุกชนิดหรือเกียะ เว้นแต่เป็นส่วนประกอบของเครื่องแต่งกายประจำชาติ หรือใส่กางเกงแพรที่มองเห็นแล้วไม่สุภาพ หรือไว้ผมยาวในลักษณะรุงรับและสกปรก หรือแต่งกายส่อไปในทางที่ไม่สุภาพและมีลักษณะสกปรก

(11) ถูกรัฐบาลไทยหรือรัฐบาลต่างประเทศเนรเทศ หรือถูกเพิกถอนสิทธิการอยู่อาศัยในราชอาณาจักรหรือในต่างประเทศมาแล้วหรือถูกพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร โดยรัฐบาลไทยเสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ เว้นแต่รัฐมนตรีได้พิจารณาเว้นให้เป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย

3.4.2 มาตรการควบคุมทางพาหนะ

เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะมีความรับผิดชอบตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 กำหนดไว้ ดังนี้

1 จะต้องนำพาหนะเข้ามาหรือออกไปนอกราชอาณาจักรตามช่องทาง ด้านตรวจคนเข้าเมือง เขตท่า สถานี หรือท้องที่และตามกำหนดเวลา ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีจะได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้เป็นความรับผิดชอบของเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุม

²⁸ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 16, “ในกรณีที่มีพฤติการณ์ซึ่งรัฐมนตรีเห็นว่า เพื่อประโยชน์แก่ประเทศหรือเพื่อความสงบเรียบร้อย วัฒนธรรมหรือศีลธรรมอันดี หรือความผาสุกของประชาชน ไม่สมควรอนุญาตให้คนต่างด้าวผู้ใดหรือจำพวกใดเข้ามาในราชอาณาจักร รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งไม่อนุญาตให้คนต่างด้าวผู้นั้นหรือจำพวกนั้นเข้ามาในราชอาณาจักรได้”

พาหนะที่จะต้องนำพาหนะเข้าออกราชอาณาจักรตามด่านตรวจคนเข้าเมืองต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด่านตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยาน ด่านตรวจคนเข้าเมืองท่าเรือ และด่านตรวจคนเข้าเมืองประจำเรือ²⁹

2 ต้องแจ้งกำหนดวันและเวลาที่พาหนะจะเข้ามาถึงหรือจะออกจากเขตท่า สถานี หรือท้องที่ตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองซึ่งควบคุมเขตท่า สถานี หรือท้องที่นั้น ภายในกำหนดเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดไว้ ในกรณีที่ไม่สามารถทำได้ ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะไปแจ้งด้วยตนเองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองที่ใกล้ที่สุดโดยมิชักช้า การแจ้งตามความในมาตรานี้ ถ้ารัฐมนตรีเห็นสมควรจะให้ยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติหรือให้ปฏิบัติภายใต้เงื่อนไขอย่างใดแก่พาหนะก็ได้

การดำเนินการให้เป็นไปตามกฎกระทรวงฉบับที่ 23 พ.ศ. 2542 โดยยานพาหนะที่เข้าออกทางบกและทางอากาศให้ใช้แบบ ตม. 2 ส่วนทางน้ำให้แบบ ตม. 2/1 สำหรับการแจ้งบัญชีรายชื่อคนโดยสารที่เดินทางมากับพาหนะทางบกและทางอากาศให้ใช้แบบ ตม. 3 พาหนะทางน้ำใช้แบบ ตม. 3/1 และเป็นหน้าที่ของเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะในการกรอกรายละเอียดให้ชัดเจนและเป็นผู้ยื่นแสดงแบบดังกล่าวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้บัญชีรายชื่อคนโดยสารจะต้องจำแนกประเภทรายชื่อผู้โดยสารออกเป็น คนที่เข้ามามีถิ่นที่อยู่ คนที่เข้ามาเป็นการชั่วคราว คนที่เดินทางผ่าน และคนที่ถือหนังสือเดินทางไทย สำหรับคนประจำพาหนะและผู้ควบคุมพาหนะนั้น แบ่งเป็นผู้ที่เดินทางมากับพาหนะทางบกและทางอากาศให้ใช้แบบ ตม. 4 และผู้ที่เดินทางมากับพาหนะทางน้ำใช้แบบ ตม. 4/1³⁰

²⁹ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 23, “เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะ จะต้องนำพาหนะเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรตามช่องทาง ด่านตรวจคนเข้าเมือง เขตท่า สถานี หรือท้องที่และตามกำหนดเวลา ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีจะได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

³⁰ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 25, “พาหนะใดที่เข้ามาในหรือที่จะออกไปนอกราชอาณาจักรเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะต้องแจ้งกำหนดวันและเวลาที่พาหนะจะเข้ามาถึงหรือจะออกจากเขตท่า สถานี หรือท้องที่ตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองซึ่งควบคุมเขตท่า สถานี หรือท้องที่นั้น ภายในกำหนดเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศไว้

ในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติตามวรรคหนึ่งได้ ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะไปแจ้งด้วยตนเองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองที่ใกล้ที่สุดโดยมิชักช้า”

3 พาหนะใดที่จะเข้ามาหรือออกไปนอกราชอาณาจักรเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะต้องยื่นรายการตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงและผ่านการตรวจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่และภายใต้เงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นต้องทำการตรวจ ณ ที่อื่นนอกจากที่อธิบดีกำหนดตามวรรคหนึ่ง ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่อธิบดีมอบหมาย³¹

4 เพื่อประโยชน์ในการตรวจ ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะที่เข้ามาในหรือจะออกไปนอกราชอาณาจักรมีหน้าที่ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) มิให้คนโดยสารหรือคนประจำพาหนะไปเสียจากพาหนะหรือสถานที่ที่จัดไว้ด้วยความเห็นชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ จนกว่าจะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ เว้นแต่กรณีที่ผู้ควบคุมพาหนะและคนประจำพาหนะเป็นคนคนเดียวกัน ให้บุคคลนั้นออกไปจากพาหนะเพื่อแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 25 ในฐานะเป็นผู้ควบคุมพาหนะได้ ถ้าคนโดยสารหรือคนประจำพาหนะดังกล่าวขัดขึ้นหรือก่อความวุ่นวายให้นำมาตรา 29 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลมค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติการตามวรรคนี้ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะเป็นผู้เสีย

(2) ยื่นบัญชีคนโดยสารและบัญชีคนประจำพาหนะรวมทั้งผู้ควบคุมพาหนะต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง และภายในเวลาที่อธิบดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศกำหนด โดยบัญชีดังกล่าวให้จัดทำเป็น 2 ภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

(3) ให้ความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ความในมาตรานี้ให้ใช้บังคับแก่เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะซึ่งนำพาหนะมาจากหรือไปยังชายแดนที่เป็นทางต่อเนื่องกับประเทศอื่นและรับคนโดยสารซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักร หรือรับคน

³¹ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 26, “พาหนะใดที่เข้ามาในหรือที่จะออกไปนอกราชอาณาจักรเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะต้องยื่นรายการตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงและผ่านการตรวจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่และภายใต้เงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นต้องทำการตรวจ ณ ที่อื่นนอกจากที่อธิบดีประกาศกำหนดตามวรรคหนึ่ง ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่อธิบดีมอบหมาย”

โดยสารไปส่งที่ชายแดนเพื่อออกไปนอกราชอาณาจักร ทั้งนี้เฉพาะที่เกี่ยวกับคนโดยสารซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรเท่านั้น³²

5 ในระหว่างที่ยังอยู่ในราชอาณาจักร ถ้ามีการเพิ่มหรือลดหรือเปลี่ยนคนประจำพาหนะที่เข้ามาในหรือที่จะออกไปนอกราชอาณาจักร หรือคนประจำพาหนะดังกล่าวผู้ใดจะไม่กลับออกไปนอกราชอาณาจักร ให้เจ้าของพาหนะหรือในกรณีที่ไม่มีเจ้าของพาหนะอยู่ในราชอาณาจักรให้ผู้ควบคุมพาหนะแจ้งแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่คนประจำพาหนะจะไม่กลับออกไปดังกล่าวและคนประจำพาหนะนั้นเป็นคนต่างด้าว ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมแล้วแต่กรณี นำบุคคลผู้นั้นไปมอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่โดยมิชักช้า

ถ้าคนประจำพาหนะขัดขืนไม่ยอมให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะแล้วแต่กรณี ดำเนินการให้นำมาตรา 29 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม³³

³² พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 27, “เพื่อประโยชน์ในการตรวจ ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะที่เข้ามาในหรือที่จะออกไปนอกราชอาณาจักรมีหน้าที่ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) มิให้คนโดยสารหรือคนประจำพาหนะไปเสียจากพาหนะหรือสถานที่ที่จัดไว้ ด้วยความเห็นชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ จนกว่าจะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ เว้นแต่กรณีที่ผู้ควบคุมพาหนะและคนประจำพาหนะเป็นคนคนเดียวกัน ให้บุคคลนั้นออกไปจากพาหนะเพื่อไปแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 25 ในฐานะเป็นผู้ควบคุมพาหนะได้

ถ้าคนโดยสารหรือคนประจำพาหนะดังกล่าวขัดขืนหรือก่อความวุ่นวายให้นำมาตรา 29 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติการตามวรรคนี้ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะเป็นผู้เสีย

(2) ยื่นบัญชีคนโดยสารและบัญชีคนประจำพาหนะรวมทั้งผู้ควบคุมพาหนะต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงและภายในเวลาที่อธิบดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศกำหนด

(3) ให้ความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ความในมาตรานี้ให้ใช้บังคับแก่เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะซึ่งนำพาหนะมาจากหรือไปยังชายแดนที่เป็นทางต่อเนื่องกับประเทศอื่นและรับคนโดยสารซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักร หรือรับคนโดยสารไปส่งที่ชายแดนเพื่อออกไปนอกราชอาณาจักร ทั้งนี้ เฉพาะที่เกี่ยวกับคนโดยสารซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรเท่านั้น”

6 ในกรณีที่คนต่างด้าวขัดขึ้นหรือก่อความวุ่นวาย เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะ หรือผู้แทนอาจขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจควบคุมหรือจับกุมคนต่างด้าวผู้นั้นไว้ ถ้าไม่สามารถจะขอความช่วยเหลือจากพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ทันเวลาที่ให้มีอำนาจจับคนต่างด้าวผู้นั้นได้เอง แล้วส่งตัวไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้นรีบจัดส่งตัวไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้³⁴

³³ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 28, “ในระหว่างที่ยังอยู่ในราชอาณาจักร ถ้ามีการเพิ่มหรือลด หรือเปลี่ยนคนประจำพาหนะที่เข้ามาในหรือที่จะออกไปนอกราชอาณาจักร หรือคนประจำพาหนะดังกล่าวผู้ใดจะไม่กลับออกไปนอกราชอาณาจักร ให้เจ้าของพาหนะหรือในกรณีที่ไม่มีเจ้าของพาหนะอยู่ในราชอาณาจักร ให้ผู้ควบคุมพาหนะแจ้งแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่คนประจำพาหนะจะไม่กลับออกไปดังกล่าวในวรรคหนึ่ง และคนประจำพาหนะนั้นเป็นคนต่างด้าว ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะแล้วแต่กรณี นำบุคคลนั้นไปมอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่โยมชักช้า

ถ้าคนประจำพาหนะตามวรรคสองขัดขึ้นไม่ยอมให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะแล้วแต่กรณีปฏิบัติตามวรรคสอง ให้นำมาตรา 29 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติตามวรรคนี้ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะเป็นผู้เสีย”

³⁴ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 29, “เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบคนต่างด้าวผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามมิให้เข้ามาในราชอาณาจักร หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้เข้ามาในราชอาณาจักร พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะจัดการควบคุมคนต่างด้าวผู้นั้นไว้ในพาหนะ หรือให้ส่งตัวไปยังสถานที่ใด เพื่อพนักงานเจ้าหน้าที่จะได้ควบคุมไว้ตรวจสอบ หรือให้ส่งตัวกลับออกไปนอกราชอาณาจักร

ในกรณีที่คนต่างด้าวตามวรรคหนึ่งขัดขึ้นหรือก่อความวุ่นวาย เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะหรือผู้แทนอาจขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจควบคุมหรือจับกุมคนต่างด้าวผู้นั้นไว้ ถ้าไม่สามารถจะขอความช่วยเหลือจากพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ทันเวลาที่ให้มีอำนาจจับคนต่างด้าวผู้นั้นได้เอง แล้วส่งตัวไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้นรีบจัดส่งตัวไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรานี้ ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะเป็นผู้เสีย”

7 ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องกระทำการตรวจพาหนะนอกเวลาราชการหรือต้องไปทำการตรวจพาหนะ ณ ที่อื่น หรือต้องไปนอกสถานที่ทำการเพื่อควบคุมพาหนะไว้หรือต้องรอเพื่อตรวจพาหนะนั้นมิใช่ความผิดของพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะนั้นเสียเงินค่าทำการและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3.4.3 มาตรการลงโทษในกรณีที่มีการฝ่าฝืนของเจ้าของพาหนะ

มาตรการในการลงโทษเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะ เป็นมาตรการที่สอดคล้องกับมาตรการในการควบคุมพาหนะ ซึ่งการลงโทษเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะนั้นที่ฝ่าฝืนในการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1 เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะไม่แจ้งกำหนดวันและเวลาที่พาหนะจะเข้ามาถึงหรือจะออกจากเขตท่าสถานี หรือท้องที่ตามแบบในกฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2523) ต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่ทำการตรวจทำการตรวจคนเข้าเมืองซึ่งควบคุมเขตท่าสถานี หรือท้องที่นั้นภายในกำหนด³⁵

2 เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะไม่ยื่นรายการตามแบบในกฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2523) และผ่านการตรวจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่และภายใต้เงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด หรือ ไม่ยื่นบัญชีคนโดยสารและบัญชีคนประจำพาหนะรวมทั้งผู้ควบคุมพาหนะต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงและภายในเวลาที่อธิบดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศกำหนด³⁶

3 เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะในคนโดยสารหรือคนประจำพาหนะไปเสียจากพาหนะหรือสถานที่ที่จัดไว้จนกว่าจะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ เว้นแต่กรณี ที่ผู้ควบคุมพาหนะและคนประจำพาหนะเป็นคนคนเดียวกันให้บุคคลนั้นออกไปจากพาหนะเพื่อไปแจ้งต่อ

³⁵ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 65, “เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 23 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

³⁶ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 66, “เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 25 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 27 (2) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 25 ในฐานะเป็นผู้ควบคุมพาหนะได้ หรือ เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะมิให้ความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้³⁷

4 เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะไม่แจ้งแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ในระหว่างที่ยังอยู่ในราชอาณาจักรได้มีการเพิ่มลด หรือเปลี่ยนคนประจำพาหนะที่เข้ามาในหรือที่จะออกไปนอกราชอาณาจักรหรือคนประจำพาหนะที่ไม่กลับออกไปนอกราชอาณาจักร เจ้าของพาหนะหรือในกรณีที่ไม่มีเจ้าของพาหนะอยู่ราชอาณาจักร ผู้ควบคุมพาหนะไม่แจ้งแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง³⁸

5 เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะไม่นำบุคคลที่เป็นคนประจำพาหนะที่จะไม่กลับออกไปนอกราชอาณาจักรและคนประจำพาหนะนั้นเป็นคนต่างด้าว ไปมอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่³⁹

6 เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะนำพาหนะที่มีคนโดยสารซึ่งเป็นคนต่างด้าวที่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 12(1) เข้ามาในราชอาณาจักร⁴⁰

7 เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะจัดการควบคุมคนต่างด้าวไว้ในพาหนะหรือให้ส่งตัวไปยังสถานที่ใด เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่จะได้ควบคุมไว้ตรวจสอบหรือส่งตัวกลับออกไปนอก

³⁷ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 67, “เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 27 (1) วรรคหนึ่ง หรือไม่ให้ความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 27 (3) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท”

³⁸ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 68, “เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 28 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท”

³⁹ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 69, “เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 28 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับเรียงรายตัวคนประจำพาหนะที่มีได้นำไปมอบนั้นคนละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท”

⁴⁰ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 70, “พาหนะใดมีคนโดยสารซึ่งเป็นคนต่างด้าวซึ่งมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 12 (1) เข้ามาในราชอาณาจักร เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะนั้น ต้องระวางโทษปรับเรียงรายตัวคนต่างด้าวคนละไม่เกินสองหมื่นบาท”

ราชอาณาจักร หรือการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวเป็นเหตุให้คนต่างด้าวหลบหนี⁴¹

3.5 มาตรการการคุ้มครองและการส่งกลับตามกฎหมายไทย

3.5.1 มาตรการคุ้มครองบุคคลผู้ตกเป็นเหยื่อจากการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายไทยแล้ว ก็จะไม่พบบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือบุคคลผู้ตกเป็นเหยื่อของการกระทำดังกล่าว แต่ตามพรบ.คนเข้าเมือง นั้นได้มีบทบัญญัติในการช่วยเหลือคนต่างด้าวผู้เข้ามาในราชอาณาจักรโดยคำนึงถึงความเป็นเด็กและหญิง คือ มาตรา 19 วรรคสาม⁴² ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้ เป็นบทบัญญัติที่อนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่อนุญาตให้เด็กหรือหญิงที่เข้ามาเพื่อการค้าหญิงหรือเด็ก เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว และให้มารายงานตนและตอบคำถามของเจ้าหน้าที่ ภายในระยะเวลาที่กำหนด

⁴¹ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 71, “เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งตามมาตรา 29 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

ถ้าการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวในวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้คนต่างด้าวหลบหนี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท“

⁴² พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 19 วรรคสาม “ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าคนต่างด้าวผู้ใดเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อการอันระบุในมาตรา 12 (8) หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การนั้น หรือหญิงหรือเด็กคนใดเข้ามาเพื่อการเช่นนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่อาจอนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรได้ชั่วคราวโดยสั่งให้บุคคลดังกล่าวมารายงานตน และตอบคำถามของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือจะสั่งให้ไปรายงานตนและตอบคำถามของเจ้าพนักงานตำรวจ ณ สถานีตำรวจท้องที่ที่ผู้นั้นอาศัยอยู่ ตามระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดก็ได้ แต่ระยะเวลาที่กำหนดให้รายงานตนและตอบคำถามต้องห่างกันไม่น้อยกว่าเจ็ดวันต่อครั้ง”

3.5.2 การส่งกลับตามกฎหมายไทย

ในเรื่องดังกล่าวนี้ พรบ. คนเข้าเมือง ได้บัญญัติถึงเรื่องดังกล่าวไว้อย่างกว้างๆ ตามมาตรา ต่อไปนี้ คือ

การส่งกลับ ผู้ถูกส่งกลับตาม พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1 คนต่างด้าวซึ่งเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรแล้วภายหลังปรากฏว่าเป็นบุคคลซึ่งมีพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งตาม มาตรา 12(7) หรือ (8) หรือเป็นบุคคลตามมาตรา 12 (10) หรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา 43 วรรคสอง หรือเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 44 หรือเป็นผู้ได้รับโทษตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 ให้อธิบดีเสนอเรื่องไปยังคณะกรรมการถ้าคณะกรรมการเห็นว่าควรเพิกถอนการอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ก็ให้เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเพื่อสั่งเพิกถอนการอนุญาตต่อไป

2 คนต่างด้าวผู้ใดเข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตนั้นสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอนแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งตัวคนต่างด้าวผู้นั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักรก็ได้

ซึ่งแนวทางในการปฏิบัติของการส่งกลับบุคคลต่างด้าวในประเทศไทยเป็นดังนี้⁴³

1 ถ้ามีกรณีต้องสอบสวนเพื่อส่งตัวกลับกรณีเข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตนั้นสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอนแล้ว ให้นำมาตรา 19 และมาตรา 20 มาใช้บังคับโดยอนุโลม⁴⁴

⁴³ พงษ์นคร นครสันติภาพ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2, หน้า 207-210.

⁴⁴ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 54, “คนต่างด้าวผู้ใดเข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตนั้นสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอนแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งตัวคนต่างด้าวผู้นั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักรก็ได้

ถ้ามีกรณีต้องสอบสวนเพื่อส่งตัวกลับตามวรรคหนึ่ง ให้นำมาตรา 19 และมาตรา 20 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่มีคำสั่งให้ส่งตัวคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักรแล้วในระหว่างรอการส่งกลับ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจอนุญาตให้ไปพักอาศัยอยู่ ณ ที่ใด โดยคนต่างด้าวผู้นั้นต้องมาพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด โดยต้องมีประกัน หรือมีทั้งประกันและ

2 ในกรณีที่มิมีคำสั่งให้ส่งตัวคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักรแล้วในระหว่างรอการส่งกลับ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจอนุญาตให้ไปพักอาศัยอยู่ ณ ที่ใด โดยคนต่างด้าวผู้นั้นต้องมาพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนด โดยต้องมีประกัน หรือมีทั้งประกัน และหลักประกันก็ได้ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่จะกักตัวคนต่างด้าวผู้นั้นไว้ ณ สถานที่ใดเป็นเวลานานเท่าใดตามความจำเป็นก็ได้ ค่าใช้จ่ายในการกักตัวนี้ให้คนต่างด้าวผู้นั้นเป็นผู้เสียบบัญญัตติดังกล่าวนี้มีใช้บังคับแก่คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรก่อนวันที่พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2480 ใช้บังคับ

3 การส่งคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งตัวกลับโดยพาหนะใดหรือช่องทางใดก็ได้ตามแต่พนักงานเจ้าหน้าที่จะพิจารณาเห็นสมควร

ค่าใช้จ่ายในการส่งคนต่างด้าวกลับดังกล่าวนี้ ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะที่นำเข้ามาเป็นผู้เสีย ในกรณีที่มิปรากฏตัวเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะ ให้ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 เป็นผู้เสีย โดยพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเรียกค่าใช้จ่ายในการส่งกลับคนต่างด้าวจากผู้กระทำความผิดคนใดคนหนึ่งโดยสิ้นเชิงหรือร่วมกันตามแต่จะเลือก แต่ถ้าคนต่างด้าวผู้นั้นจะขอกลับโดยพาหนะอื่นหรือทางอื่น โดยยอมเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง พนักงานเจ้าหน้าที่จะอนุญาตก็ได้⁴⁵

หลักประกันก็ได้ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่จะกักตัวคนต่างด้าวผู้นั้นไว้ ณ สถานที่ใดเป็นเวลานานเท่าใดตามความจำเป็นก็ได้ ค่าใช้จ่ายในการกักตัวนี้ให้คนต่างด้าวผู้นั้นเป็นผู้เสีย

บบัญญัติในมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรก่อนวันที่พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พุทธศักราช 2480 ใช้บังคับ”

⁴⁵ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 55, “การส่งคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัตินี้พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งตัวกลับโดยพาหนะใดหรือช่องทางใดก็ได้ตามแต่พนักงานเจ้าหน้าที่จะพิจารณาเห็นสมควร

ค่าใช้จ่ายในการส่งคนต่างด้าวกลับดังกล่าวนี้ ให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะที่นำเข้ามาเป็นผู้เสีย ในกรณีที่มิปรากฏตัวเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะ ให้ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 เป็นผู้เสีย โดยพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเรียกค่าใช้จ่ายในการส่งคนต่างด้าวกลับจากผู้กระทำความผิดคนใดคนหนึ่งโดยสิ้นเชิงหรือร่วมกันตามแต่จะเลือก แต่ถ้าคนต่างด้าวผู้นั้นจะขอกลับโดยพาหนะอื่นหรือทางอื่น โดยยอมเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง พนักงานเจ้าหน้าที่จะอนุญาตก็ได้”

4 ในกรณีที่มีการยกเว้นการตรวจลงตราสำหรับคนต่างด้าวตามมาตรา 12 (1) และคนต่างด้าวได้แสดงตัวหรือเอกสารที่ใช้เดินทางอย่างใดอย่างหนึ่งของเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะใด หรือแสดงหลักฐานของบุคคลอื่นใดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งเจ้าของพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะหรือผู้ที่ออกตัว เอกสารหรือหลักฐานดังกล่าว แล้วแต่กรณี มิให้ยกเลิกคืนหรือเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในตัว เอกสารหรือหลักฐานดังกล่าว ทั้งนี้โดยจะกำหนดเงื่อนไขใดๆ หรือไม่ก็ได้

การสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำโดยการติดคำสั่งไว้กับหรือประทับข้อความคำสั่งลงไว้บนตัว เอกสารหรือหลักฐานดังกล่าว และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้สั่งการแล้ว ถ้ามีการยกเลิก คืนหรือเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในตัว เอกสารหรือหลักฐานดังกล่าวให้แตกต่างไปจากที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้สั่งการเอาไว้ โดยมีได้รับความเห็นชอบจากเจ้าหน้าที่ การนั้นย่อมไม่สามารถใช้อ้างกับพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ และพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งเจ้าของพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะหรือผู้ที่ออกตัว เอกสารหรือหลักฐาน แล้วแต่กรณี ให้กระทำการตามข้อผูกพันเดิมในตัว เอกสารหรือหลักฐาน เพื่อประโยชน์ในการส่งคนต่างด้าวนั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักร⁴⁶

⁴⁶ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 56, “ในกรณีที่มีการยกเว้นการตรวจลงตราสำหรับคนต่างด้าวตามมาตรา 12 (1) และคนต่างด้าวได้แสดงตัวหรือเอกสารที่ใช้เดินทางอย่างใดอย่างหนึ่งของเจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะใด หรือแสดงหลักฐานของบุคคลอื่นใดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงเพื่อเป็นประกันในการกลับออกไปนอกราชอาณาจักรของคนต่างด้าวดังกล่าว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งเจ้าของพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะหรือผู้ที่ออกตัว เอกสารหรือหลักฐานดังกล่าว แล้วแต่กรณี มิให้ยกเลิกคืนหรือเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในตัว เอกสารหรือหลักฐานดังกล่าว ทั้งนี้โดยจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ หรือไม่ก็ได้

การสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำโดยการติดคำสั่งไว้กับหรือประทับข้อความคำสั่งลงไว้บนตัว เอกสารหรือหลักฐานดังกล่าว และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้สั่งการแล้ว ถ้ามีการยกเลิก คืนหรือเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในตัว เอกสารหรือหลักฐานดังกล่าวให้แตกต่างไปจากที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้สั่งการไว้ โดยมีได้รับความเห็นชอบจากพนักงานเจ้าหน้าที่ การนั้นย่อมไม่สามารถใช้อ้างกับพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ และพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งเจ้าของพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะหรือผู้ที่ออกตัว เอกสารหรือหลักฐาน แล้วแต่กรณี ให้กระทำการตามข้อผูกพันเดิมในตัว เอกสารหรือหลักฐาน เพื่อประโยชน์ในการส่งคนต่างด้าวนั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักร”

3.6 ความร่วมมือของประเทศไทย

ในเรื่องความร่วมมือของประเทศไทยสามารถแบ่งออกได้เป็นความร่วมมือในด้านการบังคับใช้กฎหมายและความร่วมมือทางด้านการปฏิบัติ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

3.6.1 ความร่วมมือด้านการบังคับใช้กฎหมาย

ความร่วมมือด้านการบังคับใช้กฎหมายภายในของไทยปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ดังนี้

(1) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติที่สำคัญเกี่ยวกับความร่วมมือด้านการบังคับใช้กฎหมาย คือ มาตรา 11⁴⁷ กำหนดให้สำนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งเป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้มีอำนาจหน้าที่ในการสนับสนุนข้อมูล ข่าวสาร วิชาการ ตลอดจนพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในประเทศและ

⁴⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2545 มาตรา 11, “ให้มีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เรียกโดยย่อว่า “สำนักงาน ป.ป.ส.” เป็นหน่วยงานในสำนักนายกรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ดำเนินงานในฐานะหน่วยงานปฏิบัติของคณะกรรมการตามอำนาจและหน้าที่ที่กำหนด
- (2) ประสานงานนโยบาย แผน งบประมาณ และการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน
- (3) สนับสนุนข้อมูล ข่าวสาร วิชาการ ตลอดจนพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศและต่างประเทศ
- (4) ปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์ต่อต้านยาเสพติด
- (5) ประสานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศในด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
- (6) ประสาน ตรวจสอบ ตลอดจนติดตามและประเมินผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- (7) ปฏิบัติราชการอื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมายหรือตามที่กฎหมายกำหนด”

ต่างประเทศ รวมทั้งประสานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศในด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยสำนักงาน ป.ป.ส. จึงเป็นเสมือนกลไกหลักของประเทศไทยในเรื่องความร่วมมือทั้งภายในและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเครื่องมือสำคัญที่สำนักงาน ป.ป.ส. ได้นำมาเพื่อใช้ให้บรรลุถึงความสำเร็จของความร่วมมือดังกล่าว คือ เจ้าหน้าที่ติดต่อดำเนินงาน โดยปัจจุบันสำนักงาน ป.ป.ส. ได้ส่งเจ้าหน้าที่ติดต่อดำเนินงานไปประจำอยู่ ณ ประเทศจีน เพื่อทำหน้าที่ติดต่อดำเนินงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เกี่ยวกับอาชญากรรมยาเสพติดให้แก่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายนำไปใช้ประโยชน์

(2) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

ในมาตรา 12⁴⁸ ของพระราชบัญญัตินี้มีสาระสำคัญเกี่ยวกับความร่วมมือด้านการบังคับใช้กฎหมาย คือ กำหนดห้ามมิให้คนต่างด้าวซึ่งมีลักษณะต่อไปนี้เข้ามาในราชอาณาจักร

(1) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลไทยหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดลหุโทษหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดที่พ้นโทษไว้ในกฎกระทรวง

(2) มีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าเป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม หรือจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายต่อความปลอดภัยของประชาชน หรือความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือบุคคลซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐบาลต่างประเทศได้ออกหมายจับ

(3) มีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าเป็นผู้เข้ามาเพื่อการค้าประเวณี การค้าหญิงหรือเด็ก การค้ายาเสพติดให้โทษ การลักลอบหนีศุลกากร หรือเพื่อประกอบกิจกรรมอื่นที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(4) ถูกรัฐบาลไทยหรือรัฐบาลต่างประเทศเนรเทศ หรือถูกเพิกถอนสิทธิการอยู่อาศัยในราชอาณาจักรหรือในต่างประเทศมาแล้ว หรือถูกพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักรโดยรัฐบาลไทยเสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ เว้นแต่ รัฐมนตรีได้พิจารณายกเว้นเป็นพิเศษเฉพาะราย

⁴⁸ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 12, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 27.

3.6.2 กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับระบบฐานข้อมูลอาชญากรรมและข้อสนเทศ

(1) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545
พระราชบัญญัติฉบับนี้ มาตรา 13⁴⁹ ได้บัญญัติให้ ป.ป.ส. มีอำนาจหน้าที่สนับสนุนข้อมูล ข่าวสาร

⁴⁹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 13, “ให้ คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดแผนงานและมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(2) ควบคุมการสืบสวน สอบสวน และการฟ้องคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(3) วางโครงการและดำเนินการ ตลอดจนสั่งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด

(4) ควบคุม เฝ้าระวัง และประสานงานการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(5) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติราชการหรืองาน แผนงาน หรือโครงการของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(6) ประสานงานและกำกับการเกี่ยวกับการบำบัดรักษาตัวผู้ติดยาเสพติด

(7) พิจารณาอนุมัติการแต่งตั้งเจ้าพนักงานเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

(8) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานประกอบการและกำหนดให้สถานที่ซึ่งใช้ในการประกอบธุรกิจใดๆ เป็นสถานประกอบการที่อยู่ภายใต้บังคับของมาตราดังกล่าว

(9) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการ

(10) เสนอความเห็นเกี่ยวกับการให้ความดีความชอบหรือโยกย้ายหรือลงโทษทางวินัยต่อข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับแก้ไขปัญหายาเสพติด หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนขอให้ส่วนราชการเจ้าสังกัดเร่งรัดการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง

ตลอดจนพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศและต่างประเทศ และประสาน ตรวจสอบ ตลอดจนติดตามและประเมินผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และบัญญัติให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีอำนาจและหน้าที่ควบคุมการสืบสวน สอบสวน และการฟ้องคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับ ยาเสพติด รวมถึงเสนอความเห็นเกี่ยวกับการให้ความดีความชอบหรือโยกย้ายหรือลงโทษทางวินัย ต่อข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานของหน่วยงานรัฐที่ได้รับ มอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนขอให้ส่วนราชการเจ้าของสังกัดเร่งรัดการดำเนินการที่ เกี่ยวข้อง

(2) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ของบุคคลดังต่อไปนี้ไว้ ดังนี้

(1) คณะกรรมการพิจารณาคนเข้าเมืองมีอำนาจเรียกเป็นหนังสือให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง มาให้ข้อเท็จจริง หรือให้ส่งเอกสารเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตนได้⁵⁰

(2) การห้ามบุคคลวิกลจริตหรือมีโรคอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือยังมีได้ปลุกผีป้องกันใช้ ทรมาน หรือฉีดยาพิษหรือปฏิบัติกรอื่นตามวิชาแพทย์เพื่อป้องกันโรคติดต่อตามที่กฎหมายบัญญัติ และไม่ยอมให้แพทย์ตรวจคนเข้าเมืองกระทำการเช่นนั้น หรือเคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษา ของศาลไทยหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เว้นแต่ เป็นโทษ สำหรับความผิดลหุโทษหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือมีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าเป็น บุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม หรือจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายต่อความปลอดภัยของประชาชน หรือ ความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือบุคคลซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐบาลต่างประเทศได้ออกหมายจับ หรือมี พฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าจะเข้ามาเพื่อการค้าประเวณี การค้าหญิงหรือเด็ก การค้ายาเสพติดให้โทษ

(11) พิจารณาและจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รวมทั้งกำกับและติดตามการใช้งบประมาณ ของหน่วยงานดังกล่าว

(12) สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนรวมทั้งประชาชนมีส่วนร่วมในการ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด”

⁵⁰ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 10, “ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม พระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจเรียกเป็นหนังสือให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อเท็จจริง หรือให้ส่งเอกสารเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการได้”

การลักลอบหนีศุลกากร หรือเพื่อประกอบกิจกรรมอื่นที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือถูกรัฐบาลไทยหรือรัฐบาลต่างประเทศเนรเทศ หรือถูกเพิกถอนสิทธิการอยู่อาศัยในราชอาณาจักรหรือในต่างประเทศมาแล้ว หรือถูกพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักรโดยรัฐบาลไทยเสียค่าใช้จ่าย เข้าราชอาณาจักร⁵¹

(3) พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจบุคคลซึ่งเดินทางเข้ามาหรือออกไปนอกราชอาณาจักร ซึ่งบุคคลที่เดินทางเข้ามาหรือออกไปนอกราชอาณาจักรต้องยื่นรายการตามแบบที่กำหนด และผ่านการตรวจอนุญาตของพนักงานเจ้าหน้าที่ของด่านตรวจคนเข้าเมืองประจำเส้นทางนั้น⁵²

(4) เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมยานพาหนะที่เข้ามาหรือจะออกไปนอกราชอาณาจักร ต้องยื่นรายการตามแบบที่กำหนด และผ่านการตรวจของพนักงานเจ้าหน้าที่ รวมถึงยื่นบัญชีคนโดยสารและบัญชีคนประจำพาหนะ รวมทั้งผู้ควบคุมยานพาหนะต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบที่กำหนด⁵³

(5) การห้ามมิให้คนต่างด้าวเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร หากคนต่างด้าวนั้นเคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลไทยหรือคำสั่งที่ชอด้วยกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดลหุโทษหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือเป็นผู้ไม่สามารถประกอบการหาเลี้ยงชีพได้ เพราะการพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีโรคอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง⁵⁴

⁵¹ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 12, อ้างแล้ว เิงอรรถที่ 27.

⁵² พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 18, อ้างแล้ว เิงอรรถที่ 26.

⁵³ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 26, อ้างแล้ว เิงอรรถที่ 31.

⁵⁴ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 44, “ห้ามมิให้คนต่างด้าวผู้ใดเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ถ้าปรากฏว่า

(1) เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลไทยหรือคำสั่งที่ชอด้วยกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดลหุโทษหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดที่ยกเว้นไว้ในกฎกระทรวง

(2) เป็นผู้ไม่สามารถประกอบการหาเลี้ยงชีพได้ เพราะการพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีโรคอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ความใน (2) มิให้ใช้บังคับแก่คนต่างด้าวผู้เป็นบิดา มารดา สามี ภริยา หรือบุตรของบุคคลซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรและมีฐานะที่จะเลี้ยงดูซึ่งกันและกันได้”

(6) คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว หากประสงค์จะมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ให้ยื่นคำขอตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง⁵⁵

3.6.3 องค์การความช่วยเหลือด้านการฝึกอบรมและวิชาการระหว่างประเทศ⁵⁶

สถาบันฝึกอบรมระหว่างประเทศว่าด้วยการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย (International Law Enforcement Academy: ILEA) ซึ่งตั้งอยู่ในสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือนของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนความคิดในการพัฒนาสถาบันฝึกอบรมระหว่างประเทศว่าด้วยการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย (ILEA) ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มต้นในช่วงปลายปี 2539 ความคิดนี้เริ่มต้นจากความสำเร็จของ ILEA ในบูดาเปสต์ ซึ่งเริ่มต้นในปี 2538 มีการแนะนำให้สำรวจการจัดตั้ง ILEA ระดับภูมิภาคในประเทศไทย ณ กรุงเทพมหานคร มีการกำหนดวิสัยทัศน์ว่า ILEA จะมุ่งเน้นในการเพิ่มประสิทธิภาพของความร่วมมือในระดับภูมิภาคในการต่อต้านภัยคุกคามของอาชญากรรมที่สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้-การลักลอบขนยาเสพติด อาชญากรรม การเงิน การลักลอบนำคนต่างด้าวเข้าเมือง ILEA จะเสนอหลักสูตรการฝึกอบรมเชิงเทคนิคและการบริหารจัดการ สำหรับพนักงานสืบสวนอาชญากรรมระดับหัวหน้าและผู้บังคับบัญชาในกระบวนการบริหารงานยุติธรรมอื่นๆ วัตถุประสงค์หลักของ ILEA คือการพัฒนาความร่วมมือในการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างประเทศที่เข้าร่วม(ASEAN) และการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของสถาบันบริหารงานยุติธรรมของแต่ละประเทศ เพื่อเพิ่มความสามารถในการร่วมมือกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ รัฐบาลไทยได้ตกลงที่จะร่วมมือสนับสนุน ILEA และเป็นเจ้าภาพในประเทศไทยในช่วงปี 2541 มีการประเมินความจำเป็นในการฝึกอบรมโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีความสามารถมีความสามารถทั้งทางฝ่ายไทยและฝ่ายสหรัฐอเมริกา

⁵⁵ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 45, “คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว หากประสงค์จะมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ให้ยื่นคำขอตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองในท้องที่ที่ตนอยู่ ในกรณีท้องที่นั้นไม่มีทำการตรวจคนเข้าเมือง ให้ยื่นคำขอ ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองที่ใกล้เคียง เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่ายังไม่เกินจำนวนที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 40 หรือจำนวนตามมาตรา 43 แล้วแต่กรณีหรือเป็นบุคคลตามมาตรา 42 และไม่ต้องหาตามมาตรา 44 แล้ว จะอนุญาตให้คนต่างด้าวผู้นั้นมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีก็ได้”

⁵⁶ สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2552, จาก <http://www.ileabangkok.com/>

ด้วยความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ ของประเทศบรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ การประเมินความจำเป็นยืนยันว่าวัตถุประสงค์ ด้านภารกิจของ ILEA ควรเป็นในด้านการจัดการกับการลักลอบค้ายาเสพติดและอาชญากรรมข้ามชาติที่เกี่ยวข้อง ในวันที่ 30 กันยายน 2541 ILEA Bangkok ก็กลายเป็นความจริงด้วยการลงนามในสัญญาความร่วมมือระหว่างรัฐบาลสหรัฐอเมริกากับรัฐบาลไทย ข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ซึ่งเกี่ยวข้องกับสถาบันฝึกอบรมระหว่างประเทศว่าด้วยการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ได้จัดตั้ง ILEA และกำหนดวัตถุประสงค์และผู้บริหารสถาบันรวมทั้งบทบาท และความรับผิดชอบของทั้ง 2 ประเทศ ในการบริหารจัดการและการหาเงินทุน ผลจากข้อตกลงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมตรวจสอบระหว่างสหรัฐฯ กับไทยเพื่อดูแลนโยบายและการปฏิบัติงานของสถาบันคณะกรรมการร่วม ซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากแต่ละฝ่ายมาประชุมร่วมกันอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี และปฏิบัติงานภายใต้ฉันทามติของทุกฝ่าย

นอกเหนือไปจากคณะกรรมการร่วม ILEA ได้อาศัยข้อมูลจากประเทศที่มีส่วนร่วมในการบรรลุเป้าหมาย ในเดือนพฤศจิกายน 2541 ได้มีการจัดการประชุมผู้นำในกรุงเทพฯ เพื่อพิจารณาบทวนหลักสูตรที่มีการนำเสนอซึ่ง เป็นโปรแกรมหลัก สหรัฐอเมริกา ไทย ลาว มาเลเซีย สิงคโปร์ บรูไน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนและฮ่องกง ได้เข้าร่วมในงานประชุม ผลจากการประชุมได้มีการจัดหลักสูตร 6 สัปดาห์และ ILEA ต้องเน้นในเรื่องของการนำเสนอหลักสูตรการฝึกอบรมเฉพาะทางได้มีการจัดการประชุมผู้นำอีกครั้งหนึ่งในเดือนสิงหาคม 2544 เป็นผลให้มีการเปลี่ยนแปลงต่อตารางการฝึกอบรมที่ ILEA Bangkok เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในการประชุมผู้นำครั้งล่าสุดเมื่อเดือนพฤษภาคม 2547 ILEA ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและการฝึกอบรมเพิ่มขึ้นอีกตามข้อมูลที่ได้รับจากประเทศที่เข้าร่วมหลักสูตรแรกที่มีการเสนอโดย ILEA ได้เริ่มต้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2542 มีการเรียนการสอนในห้องเรียนเป็นเวลา 10 วันโดยเน้นในเรื่องของการควบคุมสารเคมีตั้งต้น และการสืบสวนโรงงานลับที่ใช้ผลิตยาเสพติด ผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสหรัฐอเมริกา และจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของไทยทำหน้าที่เป็นวิทยากร โดยมีผู้เข้ารับการอบรมจากประเทศไทย ลาว เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนและฮ่องกง หลักสูตรเฉพาะทางอีก 2 หลักสูตรที่จัดตามมาหลักสูตรที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการสืบสวนคดีข้ามชาติ และการทำการส่งมอบของผิดกฎหมาย โดยมีเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายคอยเฝ้าควบคุม หลักสูตรการฝึกอบรมหลักของ ILEA หลักสูตรแรกคือหลักสูตร

การฝึกอบรมพนักงานสืบสวนอาชญากรรมระดับหัวหน้า(SCIC) เริ่มต้นขึ้นในวันที่ 7 มิถุนายน 2542 นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ILEA Bangkok ได้ทำการฝึกอบรมหลักสูตร SCIC ถึง 20 หลักสูตรณ วันที่ 4 ตุลาคม 2547 ILEA Bangkok ได้ให้การฝึกอบรมแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนามากกว่า 3887 นาย ซึ่งประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายชั้นสัญญาบัตร อัยการและผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ประจำที่ ILEA Bangkok ในปัจจุบันมีทั้งสิ้น 37 คน จากสำนักงานตำรวจแห่งชาติคือ ผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารรวมทั้งหัวหน้าในแต่ละฝ่ายของทั้ง 3 ฝ่ายใน ILEA ผู้อำนวยการหลักสูตรและรองผู้อำนวยการหลักสูตรอีก 2 ท่านมาจากสหรัฐอเมริกา เจ้าหน้าที่ที่ ILEA คือกลุ่ม 16 คน โดยคำบรรยายที่ ILEA จะมีการแปลเป็นภาษาจีนกลาง อินโดนีเซีย กัมพูชา เวียดนาม และ ไทย/ลาว

3.6.4 การจัดทำแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือในการต่อต้านการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและการลักลอบค้ามนุษย์ ตลอดจนการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นระหว่างไทยกับออสเตรเลีย⁵⁷

ออสเตรเลียให้ความสำคัญด้านการต่อต้านการก่อการร้ายและการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องจากเห็นว่าปัญหาการก่อการร้าย การแพร่กระจายของอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง และอาชญากรรมข้ามชาติเป็นภัยคุกคามที่สำคัญต่อความมั่นคงในภูมิภาค และให้ความสำคัญกับพันธมิตรโดยเฉพาะสหรัฐฯ เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ และพัฒนาบุคลากรและอาวุธยุทโธปกรณ์ให้ทันสมัยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของกองทัพในการป้องกันดินแดน รวมทั้งผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหากลักลอบเข้าเมืองอย่างจริงจัง ขณะนี้ออสเตรเลียลงนามความตกลงด้านการต่อต้านการก่อการร้าย (MOUs on Counter-Terrorism) กับหลายประเทศ

โดยในส่วนของประเทศไทย คณะรัฐมนตรีรับทราบการจัดทำแถลงการณ์ร่วมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยความร่วมมือในการต่อต้านการเข้าเมืองผิดกฎหมายและการลักลอบค้ามนุษย์ ตลอดจนการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นระหว่างไทยกับออสเตรเลีย โดยมีสาระสำคัญของแถลงการณ์ฯ เกี่ยวกับการแสดงเจตนารมณ์ทางการเมืองโดยไม่มีข้อผูกมัดทางกฎหมาย และอยู่ในกรอบของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติและพิธีสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องที่จะส่งเสริมความร่วมมือและความพร้อมของทั้งสองฝ่ายในการแก้ไขปัญหาการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและการลักลอบค้ามนุษย์ผ่านองค์การระดับภูมิภาค รวมถึงการเพิ่มความ

⁵⁷ มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 7 สิงหาคม 2544

ร่วมมือทางวิชาการและการสนับสนุนทางการเงิน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติด้านการตรวจคนเข้าเมืองของทั้งสองฝ่าย

3.6.5 ขบวนการบาหลี่ (Bali Process)⁵⁸

ขบวนการบาหลี่ เป็นความตกลงในระดับพหุภาคี ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2002 โดยรัฐบาลออสเตรเลียและรัฐบาลอินโดนีเซีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการต่อต้านการลักลอบเข้าเมือง การค้ามนุษย์ และอาชญากรรมข้ามชาติในเอเชียและแปซิฟิก และประเทศไทยเข้าเป็นภาคี คณะกรรมการพัฒนากฎหมายที่ก่อตั้งโดยขบวนการบาหลี่ได้จัดทำกฎหมายแม่บททางอาญาการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่น โดยกฎหมายแม่บทนี้เกิดขึ้นจากพิธีสารเพื่อการต่อต้านการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเล และทางอากาศ โดยกฎหมายแม่บทนี้ มีเจตจำนงเพื่อให้รัฐที่ยอมรับพิธีสารดังกล่าวสามารถสร้างมาตรการทางกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดภาระหน้าที่ภายใต้พิธีสารฯ หรือปัญหาในพิธีสาร เนื่องจากปัญหาของความหลากหลายของแต่ละประเทศในการบังคับใช้กฎหมายไม่เหมือนกัน โดยให้แต่ละรัฐพิจารณาบทลงโทษที่เหมาะสมในการนำไปใช้กับการกระทำ ความผิดตามกฎหมายแม่แบบ โดยมุ่งสนับสนุนรัฐในการพิจารณาบทลงโทษเพื่อนำไปใช้ในประเทศ และเป็นหลักประกันให้แน่ใจว่ารัฐนั้นจะมีบทลงโทษ เพื่อป้องกันอาชญากรรมที่ร้ายแรง และมีผลกระทำต่อความร่วมมือในการช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน และการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

3.7 มาตรการยึดและริบทรัพย์สินตามกฎหมายไทย

มาตรการริบทรัพย์สินตามที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายของประเทศไทยนั้น เป็นมาตรการในการลงโทษทางอาญาที่มุ่งลงโทษแก่ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่งได้ปรากฏอยู่ในกฎหมายภายในดังต่อไปนี้

3.7.1 การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา

การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นโทษทางอาญาตามมาตรา 18 มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด และเป็นหลักกฎหมายพื้นฐานในเรื่องการริบทรัพย์สินที่จะ

⁵⁸ สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2552, จาก <http://www.baliprocess.net/>

นำไปใช้กับพระราชบัญญัติฉบับอื่นๆ ที่บัญญัติให้รับทรัพย์สิน เว้นแต่พระราชบัญญัติบางฉบับที่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินไว้แตกต่างจากกฎหมายอาญา เช่น พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2543) และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นต้น โดยศาลจะลงโทษรับทรัพย์สินได้ต่อเมื่อพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดอาญาตามฟ้องจริง และทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิด เว้นแต่เป็นทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิดให้รับเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญานั้น สามารถแบ่งการรับทรัพย์สินได้เป็น 3 กรณีด้วยกัน คือ

1 ทรัพย์สินที่ศาลจะต้องริบเสมอ ไม่ว่าจะเป็นของผู้ใดก็ตามจะใช้ดุลพินิจไม่ได้ตามบทบัญญัติมาตรา 32⁵⁹ สาระสำคัญของกรณีสืบทรัพย์สินประเภทนี้อยู่ที่สภาพของทรัพย์สินนั้น กล่าวคือ การทำหรือมีไว้ซึ่งทรัพย์สินเช่นนั้นเป็นความผิดในตัวเอง การทำหรือมีไว้ซึ่งทรัพย์สินที่จะมีความผิดตามมาตรา 32 เช่น เงินปลอม ปืนเถื่อน ทรัพย์สินเหล่านี้มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้โดยชัดแจ้ง ห้ามมิให้ผู้ใดทำหรือมีไว้ในครอบครอง เพราะมีลักษณะเป็นอันตรายต่อสังคมส่วนรวม กระทบกระเทือนต่อความสงบสุขเรียบร้อยของสังคม กฎหมายจึงกำหนดให้รับทรัพย์สินประเภทนี้โดยมิให้อำนาจใช้ดุลพินิจและบังคับให้รับโดยเด็ดขาด ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นของผู้ใด หรือจะมีผู้ใดได้รับโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม เนื่องจากลักษณะของทรัพย์สินนั้นเป็นสิ่งผิดกฎหมายอยู่ในตัวเอง วัตถุประสงค์ของการรับทรัพย์สินชนิดนี้ ก็เพื่อป้องกันมิให้ทรัพย์สินนั้นเป็นอันตรายต่อสังคม

2 ทรัพย์สินที่ศาลต้องริบเสมอ เว้นแต่เป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดตามมาตรา 34⁶⁰ (1) ให้รับทรัพย์สินซึ่งได้ใช้หรือได้มาในการกระทำความผิดต่อ

⁵⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, “ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิดให้รับเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”

⁶⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 34, “บรรดาทรัพย์สิน

1) ซึ่งได้ให้ตามความในมาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 167 มาตรา 201 หรือมาตรา 202 หรือ

2) ซึ่งได้ให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิด

ตำแหน่งหน้าที่การงาน เช่น เงินที่ให้สินบนเจ้าพนักงาน และมาตรา 34(2) ให้รับทรัพย์สินที่ให้แก่เพื่อจูงใจในบุคคลกระทำความผิด หรือเพื่อเป็นกำลังใจในการที่บุคคลได้กระทำความผิด เช่น เงินรางวัลในการที่เข้าได้กระทำความผิด กรณีตามมาตรา 34 นี้ศาลจะต้องริบเสมอไม่อยู่ในดุลพินิจของศาล แต่ไม่ได้บังคับโดยเด็ดขาด เพราะโดยสภาพแล้วมิใช่ทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิดในตัวเอง จะริบทรัพย์สินของบุคคลภายนอกผู้ซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดไม่ได้

ทรัพย์สินที่อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะริบหรือไม่ก็ได้ เว้นแต่เป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ได้แก่ทรัพย์สินที่ระบุไว้ในมาตรา 33⁶¹ ดังต่อไปนี้

ก) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด ตามสภาพของทรัพย์สินเป็นทรัพย์สินที่บุคคลมีการครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่จะถูกริบเมื่อเจ้าของได้นำทรัพย์สินไปใช้โดยผิดกฎหมาย ทรัพย์สินที่จะถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดจะต้องเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ ในการกระทำความผิดโดยตรงก่อให้เกิดผลเป็นความผิดขึ้น หากไม่มีทรัพย์สิน เช่นว่านี้การกระทำความผิดไม่สำเร็จ หากทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเป็นเพียงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการกระทำความผิด ไม่ได้เป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ในการกระทำความผิดก็ไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิด เช่น ยานพาหนะ ถ้าถูกนำไปใช้เพื่อไปและกลับจากการกระทำความผิด ไม่ได้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด

ข) ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ทรัพย์สินในข้อนี้อาจมีการกระทำความผิดแต่ไม่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้นกระทำความผิดก็รับได้ หรือแม้ยังไม่ได้กระทำความผิดก็รับได้ แต่จะต้องเป็นทรัพย์สินที่โดยสภาพเป็นสิ่งที่มิไว้เพื่อกระทำความผิดโดยตรง และต้องมีเจตนากระทำความผิดด้วย และไม่หมายรวมถึงทรัพย์สินที่มีไว้เพียงเพื่อใช้ในธุรกิจปกติธรรมดา

ให้ริบเสียทั้งสิ้น เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด”

⁶¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33, “ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้อีกด้วย คือ

- 1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ
- 2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด”

ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดนี้ มีหลักเช่นเดียวกันกับทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดจะต้องเป็นทรัพย์สินที่มีไว้สำหรับใช้ในการกระทำความผิดโดยตรง และจะต้องมีเจตนาที่จะกระทำความผิด พร้อมกับมีทรัพย์สินไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดโดยเจตนาด้วย

ค) ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด คือ มีการกระทำความผิดและได้ทรัพย์สินนั้นมาจากการกระทำความผิด และจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญาโดยตรงเท่านั้น เช่น เงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด ธนบัตรของกลางที่ได้มาจากการฉ้อโกงประชาชน เป็นต้น แต่ถ้าเป็นกรณีที่ทรัพย์สินได้เปลี่ยนสภาพไป ศาลจะไม่รับทรัพย์สินนั้น

การริบทรัพย์สินตามข้อ (ก) (ข) (ค) เป็นการริบทรัพย์สินโดยให้อำนาจศาลที่จะใช้ดุลพินิจจะริบหรือไม่ก็ได้ ไม่เป็นการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาดดังเช่นมาตรา 32,34 ดังนั้นการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจว่าสมควรจะริบทรัพย์สินหรือไม่ ขึ้นอยู่กับชนิดของทรัพย์สิน พฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดเป็นเรื่องๆ ไป

จากหลักการริบทรัพย์สินข้างต้น เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินแล้วไม่ว่าจะเป็นการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาด หรืออยู่ในดุลพินิจของศาลก็ตาม จะมีผลทำให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินทันทีตามมาตรา 35 แต่การตกเป็นของแผ่นดินโดยคำพิพากษาศาลไม่เป็นการเด็ดขาด (เฉพาะกรณีตามมาตรา 33 และมาตรา 34 คือทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ หรือได้มาจากการกระทำความผิด) เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงอาจร้องคัดค้านและขอคืนทรัพย์สินดังกล่าวได้ หากเข้าหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามมาตรา 36

ดังนั้นแล้วจะเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาจะต้องมีการนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องเป็นจำเลยและศาลจะสั่งริบทรัพย์สินได้ก็ต่อเมื่อมีคำพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้อง และทรัพย์สินที่จะริบ ได้แก่ ทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ หรือได้มาจากการกระทำความผิดเท่านั้น และคำพิพากษาไม่มีผลเป็นการเด็ดขาด โดยผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงสามารถยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินได้ตามที่กฎหมายกำหนด

3.7.2 การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2543)

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการนำมาตรการริบทรัพย์สินมาใช้บังคับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำลายมูลเหตุจูงใจของผู้กระทำความผิดอาชญากรรมเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ขยายขอบเขตของทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับ

ทรัพย์สินที่เข้าไปพัวพันกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งประเภทของทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มี 2 ประเภท คือ

1 การริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด ตามมาตรา 30⁶²

ดังนี้แล้วทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ มีลักษณะดังนี้

ก) เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามมาตรา 3⁶³ คือ การกระทำความผิดที่มีวัตถุประสงค์เป็นการค้า เช่น การผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด รวมทั้งสมคบ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าว และยาเสพติดนั้นเป็นวัตถุที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง (พ.ศ. 2535)

ข) เป็นทรัพย์สินที่ใช้อำนวยในการกระทำความผิดเท่านั้น คือ

ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ เครื่องอัดไฮโดรลิก ที่ใช้ในการอัดยาเสพติด รถยนต์ที่ใช้ในการขนส่งยาเสพติด

ทรัพย์สินที่ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง เป็นทรัพย์สินที่เป็นส่วนประกอบช่วยให้การกระทำความผิดสำเร็จได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น แต่ไม่ใช่ทรัพย์สินที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความผิดสำเร็จ คือ แม้ไม่มีทรัพย์สินที่เป็นอุปกรณ์นี้การกระทำความผิดก็อาจสำเร็จได้แต่อาจไม่สะดวก เช่น โทรศัพท์มือถือที่ใช้ในการติดต่อเจรจาซื้อขายยาเสพติด

⁶² พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30, “บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีไว้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม”

⁶³ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 3, “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิด หมายความว่า เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้หมายความรวมถึง เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้เงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว ซื้อหรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม”

ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ได้แก่ วัสดุพลาสติก สกอตเทป ที่เตรียมไว้ในการบรรจุหีบห่อ เป็นต้น

ซึ่งขั้นตอนในการดำเนินการเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินของกลางเหล่านี้ ในชั้นจับกุมและสอบสวนนั้น เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยในการริบทรัพย์สินตามมาตรา 30 นี้กำหนดให้ริบทรัพย์สินทั้งสิ้น แม้จำเลยในคดีนั้นไม่ถูกลงโทษตามคำพิพากษาก็ตาม

2 การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามมาตรา 30

พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดให้ริบทรัพย์สินกว้างกว่าการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา คือ ให้ริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เปลี่ยนสภาพไปแล้วได้ ไม่ว่าจะเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้งก็ตาม รวมทั้งให้ริบสิทธิเรียกร้อง ผลประโยชน์ และดอกผลจากทรัพย์สินดังกล่าว หนี้ที่บุคคลภายนอกถึงกำหนดชำระแก่ผู้ต้องหา และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินเช่นนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม

จะเห็นได้ว่ามาตรการริบทรัพย์สินดังกล่าวเป็นการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา ซึ่งการพิจารณาทรัพย์สินจะเป็นคดีอุปกรณ์ของคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเป็นคดีหลัก กล่าวคือ ต้องมีการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก่อน จึงจะดำเนินคดีเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินได้ และหากไม่มีการดำเนินคดีหรือการดำเนินคดีแต่ในที่สุดแล้วศาลยกฟ้อง การดำเนินการริบทรัพย์สินก็จะกระทำไม่ได้ ต้องคืนทรัพย์สินแก่ผู้เป็นเจ้าของไป แม้ผู้ที่เป็นจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินจะพิสูจน์ถึงที่มาของทรัพย์สินไม่ได้ก็ตาม⁶⁴

3.7.3 การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นกฎหมายที่ออกเพื่อสกัดกั้นมิให้ผู้ประกอบอาชญากรรมนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดไปฟอกในรูปแบบต่างๆ แล้วนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นกลับมาใช้ประโยชน์เพื่อขยายเครือข่ายในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก

⁶⁴ วีรพงศ์ บุญญธาส, รายงานสรุปผลการวิจัยเรื่อง การกำหนดความผิดฐานฟอกเงินที่ผู้กระทำเป็นองค์ประกอบอาชญากรรมข้ามชาติและมาตรการ รวมทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินและมาตรการยึด อาศัยและริบทรัพย์สิน, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันกฎหมายอาญาสำนักงานอัยการสูงสุด, 2548), น . 196.

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดมาตรการจัดการกับเงินหรือทรัพย์สินทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเหล่านั้น โดยนำเอามาตรการริบทรัพย์สินในทางแพ่งมาใช้ด้วย คือ มุ่งที่ตัวทรัพย์สินเป็นสำคัญ โดยได้กำหนดความผิดมูลฐาน ไว้ในมาตรา 3⁶⁵ ทั้งสิ้น 9 ความผิดมูลฐาน ดังนี้

⁶⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3, "ความผิดมูลฐาน หมายความว่า

- (1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- (2) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารหญิงและเด็ก เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี
- (3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
- (4) ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อ ทรัพย์สินหรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งกระทำโดย กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงิน นั้น
- (5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น
- (6) ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชก หรือริบเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอั้งอำนาจอั้งยี่ หรือช้องโจรตามประมวลกฎหมายอาญา
- (7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

1 ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2 ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารหญิงหรือเด็ก เพื่อตอบสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดมูลฐานพราวกเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีเฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

3 ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการให้กู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

4 ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สินหรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งกระทำโดยกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

5 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

6 ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอังอำนาจอั้งยี่ หรือช่องโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา

7 ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

8 ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

9 ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน

(8) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

(9) ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน เฉพาะเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาต และมีจำนวนผู้เข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่นแต่ละครั้งเกินกว่าหนึ่งร้อยคน หรือมีวงเงินในการกระทำความผิดรวมกันมีมูลค่าเกินกว่าสิบล้านบาทขึ้นไป

หลักการรับทรัพย์สินที่สำคัญตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ จะต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยมาตรา 3 ได้กำหนดนิยามไว้ดังนี้

ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หมายความว่า

- 1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน
- 2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใดๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ

- 3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

ทั้งนี้ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

การรับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน และการยึดและอายัดทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนี้ จะกำหนดให้กรณีที่มีการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่า ก็ให้ดำเนินการ เว้นแต่กรณีที่สามารถดำเนินการได้ตามกฎหมายอื่นอยู่แล้ว

แต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัตินี้ ก็ได้มีบทให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ทำธุรกรรมที่ถูกสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน โดยเปิดโอกาสให้แสดงพยานหลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพิสูจน์ได้ว่าไม่มีเหตุที่จะโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดดังกล่าว และในกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินอาจยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินนั้นได้ แต่ต้องยื่นคำร้องก่อนศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยแสดงให้เห็นว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรม อันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ หรือหากเป็นกรณีผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ก็สามารถยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตนได้ โดยต้องยื่นก่อนศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินเช่นเดียวกัน และต้องแสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้รับ

ประโยชน์โดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาซึ่งประโยชน์โดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ

3.8 ผลกระทบต่อประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคีพิธีสารฯ

3.8.1 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับหลังจากการเข้าเป็นภาคีพิธีสารฯ⁶⁶

โดยบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ จะทำให้รัฐที่เป็นภาคีสมาชิก สามารถป้องกัน และต่อต้านภัยคุกคามจากการดำเนินกิจกรรมที่ผิดกฎหมายขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้โดยอาศัยเครื่องมือ หรือมาตรการพิเศษในทางกฎหมายอาญาที่ได้กำหนดขึ้น ประกอบกับความร่วมมือระหว่างประเทศภาคีสมาชิก นอกจากนี้จะเป็นการขยายความสามารถของรัฐภาคี โดยให้ความร่วมมือกับรัฐภาคีอื่นในการสืบสวนและดำเนินคดีกับองค์กรอาชญากรรม ซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งต่อประเทศไทยหากให้สัตยาบัน ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม ซึ่งประโยชน์ที่คาดว่าจะประเทศไทยจะได้รับหากเข้าเป็นภาคีของพิธีสารฯ อาจแบ่งได้เป็นกรณีดังต่อไปนี้

(1) ผลดีด้านกระบวนการยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมาย

เนื่องจากกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ของประเทศไทยในปัจจุบันนี้อาจไม่เพียงพอต่อการลงโทษองค์กรอาชญากรรม หรืออาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องจากบทลงโทษที่กำหนดไว้ตามกฎหมายนั้น บัญญัติขึ้นเพื่อการลงโทษการกระทำความผิดที่เพิ่มขึ้นโดยปัจเจกบุคคล เป็นเหตุให้ไม่สามารถดำเนินคดีแก่บุคคลเหล่านี้ได้ แต่เมื่อประเทศไทยได้มีการลงนามในอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ แล้วทำให้ต้องมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติต่างๆ นอกจากนี้ทำให้ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือจากประเทศสมาชิกในร่วมมือกันปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

⁶⁶ ชัชชม อรรถกัญญ์, “อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ,” ใน รายงานการศึกษาวิจัย เพื่อนำเสนอในการประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 5 การพัฒนาระบบการยุติธรรมในสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2550), น. 11-12.

(2) ผลดีในด้านเศรษฐกิจ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องขบวนการลักลอบเข้าเมือง จะเห็นได้ว่าองค์กรอาชญากรรมต่างๆ ที่กระทำผิดกฎหมายได้รับผลประโยชน์จากการกระทำเหล่านี้ในแต่ละปีเป็นจำนวนไม่น้อย ดังนั้นแล้วถ้ามาตรการในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้มีประสิทธิภาพ เงินที่รัฐสามารถจัดเก็บจากบุคคลผู้เดินทางเข้าออกอย่างถูกกฎหมายย่อมมีมากขึ้น เพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศต่อไป

(3) ผลดีในการเมืองการปกครอง

เนื่องจากองค์กรอาชญากรรมในประเทศไทยมักจะมีกลุ่มนักการเมืองหรือผู้มีอิทธิพลเข้าไปเกี่ยวข้อง ดังนั้นแล้วถ้าการปราบปรามองค์กรเหล่านี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะสามารถส่งผลให้การเมืองการปกครองของประเทศเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง

(4) ผลดีในการเมืองระหว่างประเทศ

เนื่องจากอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ เป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งมีลักษณะเป็นการกำหนดกรอบแห่งความร่วมมือระหว่างประเทศ ระหว่างภาคี และเป็นมาตรฐานระดับสากล เมื่อรัฐภาคีได้มีการบัญญัติกฎหมายของตน ให้มีเนื้อหาสอดคล้อง จึงเป็นประโยชน์ในการให้ความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติอย่างมีประสิทธิภาพ อันส่งผลให้เกิดการกระชับความสัมพันธ์ และความร่วมมือที่ดีในระหว่างประเทศ